

การประยุกต์พระพุทธศาสนา

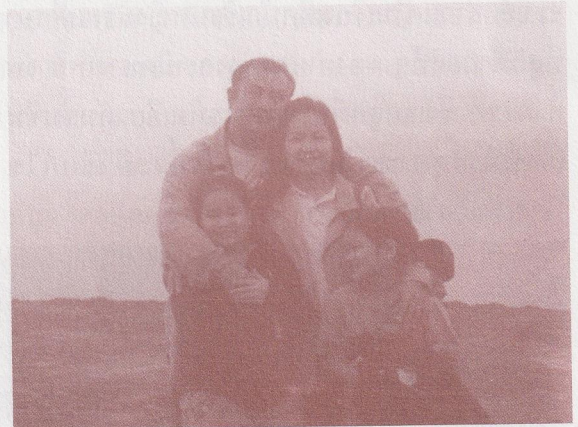
ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ : กรณีการทำแท้ง

พระธรรมโมลี *

บทนำ

จากคามเจริญทางวัตถุนิยม ซึ่งมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้น ในปัจจุบัน ที่ถือว่าเป็นโลกไร้พรมแดน มีความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง สังคมไทยก็มีผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เราจะเห็นได้ว่าข่าวที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเกี่ยวกับการกระทำทางเพศมากขึ้น ซึ่งในอดีตถือว่าเป็นเรื่องเพศนั้นเป็นสิ่งที่ลึกลับและเป็นสิ่งที่ต้องห้ามไม่ค่อยมีใครกล่าวถึงต่างๆ มากนัก แต่ในปัจจุบันทัศนคติได้เปลี่ยนไป มีผู้มีความพยายามค้นคว้าทำความเข้าใจเกี่ยวกับทางเพศมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งพบความผิดปกติทางเพศมากขึ้น อันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม ความเชื่อและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ตลอดจนเงื่อนไขทางสังคม ล้วนแต่ทำให้ความผิดปกติทางเพศอาจจะกล่าวได้ว่าสังคมไทยมีแนวโน้มที่ยอมรับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น ชายหญิงมีโอกาสพบปะคบหาสมาคมกันมากกว่าแต่ก่อน และมีความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชายหญิงมีความสัมพันธ์ทางเพศมากยิ่งขึ้น จากปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาอื่นๆ หลายด้าน เช่น ปัญหาด้านศีลธรรม จริยธรรม

กฎหมายการเมือง การปกครอง การแพทย์ การศึกษา เศรษฐกิจ จิตวิทยา และสังคม จากเหตุการณ์เหล่านี้ ทำให้สังคมไม่อาจที่จะละเลยความรับผิดชอบร่วมกัน ในอันที่จะช่วยกันลดความรุนแรงแห่งสภาวะการณ์ของปัญหาการกระทำทางเพศอีกต่อไป

การพัฒนาทางเพศมักควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านจิตใจตั้งแต่วัยเริ่มแรกของชีวิตจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ การพัฒนาทางเพศที่ให้ความสนใจตนเอง รักตนเอง พอใจตนเองถือว่าเป็นช่วงระยะของความสุข ความพอใจทางเพศจะมุ่งไปที่เด็กเอง ต่อมาเมื่อเริ่มโตขึ้น ความสุขความพอใจเกี่ยวกับเพศจะมุ่งไปสู่เพื่อนต่างเพศ ถ้าการพัฒนาดังกล่าวนี้นี้เป็นไปอย่างถูกต้องตามขั้นตอนดังกล่าว เด็กคนนั้นก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่มี

* น.ธ. ๙ , พธ.บ. , MA., เจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
กำลังศึกษาระดับปริญญาเอกในมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การพัฒนาทางเพศที่เหมาะสม แต่ถ้าในขั้นตอนของการพัฒนาดังกล่าว ได้มีเหตุการณ์บางอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นเงื่อนไขปัจจัยด้านครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาเป็นตัวแปรจนทำให้พัฒนาการทางเพศเป็นไปในทิศทางที่ไม่เหมาะสม ก็จะทำให้ความผิดปกติทางเพศเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ แต่ละรูปแบบอาจจะนำไปสู่ความรู้สึกขัดแย้งทางจริยธรรมได้ เช่น กามวิปริตแบบลักเพศ กามวิปริตแบบเปลี่ยนเพศ กามวิปริตแบบร่วมเพศกับเด็ก และการล่วงละเมิดทางเพศในเครือญาติ พฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศในรูปแบบต่างๆ ล้วนแต่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางจริยธรรมได้ทั้งสิ้น แต่ในที่นี้จะขอยกกล่าวแต่ในเรื่องเด็กนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาที่ถูกพี่ชายแท้ๆ ของตนเองล่วงละเมิดทางเพศ จนตั้งครรภ์ ซึ่งเธอถูกพี่ชายสายโลหิตเดียวกันข่มขืน ถ้าเป็นเหตุการณ์ลักษณะอย่างนี้จะมียุติวิธีแก้ปัญหอย่างไร

กรณีปัญหา : มีเด็กนักเรียนหญิงมัธยมศึกษาถูกพี่ชายแท้ๆ ของตนเองล่วงละเมิดทางเพศ จนตั้งครรภ์ได้สองเดือนโดยจะยินยอมหรือไม่ก็คามหากปล่อยให้ตั้งครรภ์ต่อไปเธออาจเสียการเรียนหรือทนต่อสภาพปัญหาสังคมไม่ได้ บางครั้งอาจถึงต้องฆ่าตัวตายได้ หรือถ้าเป็นเหตุการณ์ลักษณะอย่างนี้จะมียุติวิธีการตัดสินใจอย่างไร

กรณีนี้เป็นสถานการณ์ที่เกิดข้อโต้แย้ง

ทางวัฒนธรรมประเพณีและทางจริยธรรม (Dilemma) คือถ้าเลือกตัดสินใจด้วยวิธีการทำแท้งให้เธอก็จะเป็นการช่วยคลายความทุกข์ทางใจของเธอ ไม่กระทบการเรียน และเป็นการยุติปัญหาอื่นๆ ที่จะตามมา แต่ในขณะเดียวกัน การทำแท้งโดยตัวการกระทำตัวเองเป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรมของศาสนาแล้วมียุติวิธีการตัดสินใจอย่างไร

จากประเด็นปัญหาเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าเป็นปัญหาที่มีความสับสนมาก เพราะเป็นประเด็นทางศีลธรรมซึ่งจำเป็นต้อง มีหลักคุณธรรมและหลักจริยธรรมในสังคม ในปัจจุบันปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นมากในสังคมไทยและสังคมโลก เป็นประเด็นข้อถกเถียงกันมานานว่าจะทำอย่างไรกับปัญหาเหล่านี้ แต่สิ่งที่ควรนำมาเป็นข้อพิจารณาในประเด็นนี้มี ๒ อย่าง คือ

๑. การทำแท้งผิดกฎหมาย

๒. การทำแท้งผิดศีลธรรม

สิ่งที่ต้องพิจารณาเบื้องต้นก็คือการทำแท้งเป็นอย่างไรมีสิ่งที่จำเป็นต้องทำหรือต้องเลือกอย่างไร ควรหรือไม่อย่างไร ถ้าได้ทำจะเป็นอย่างไร สิ่งแรกที่ต้องรับทราบและทำความเข้าใจก็คือ

การทำแท้งผิดกฎหมาย

๑. ความหมายและประเภทของการทำแท้ง

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ การทำแท้ง หมายถึง การรีดลูก มีเจตนาทำให้ทารกออกจากครรภ์มารดา ก่อนถึงกำหนด และตาย

ในทางกฎหมาย การทำแท้ง คือ การทำให้ลูกในครรภ์ตายในขณะที่อยู่ในครรภ์มารดา หรือการทำลายลูกในครรภ์ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิไปจนถึงกำลังคลอดหรือออกมาแล้วปราศจากชีวิต

การทำแท้งนั้นเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นโดยเจตนาของบุคคล อาจจะเป็นวิธีการโดยตรง

หรือโดยอ้อม ที่ทำให้ครรภ์สิ้นสุดลง ทำให้ทารกในครรภ์ต้อง ถูกทำลาย เป็นการทำอันแสดงถึงความจงใจที่จะ ทำให้ทารกในครรภ์เสียชีวิตอาจจะเรียกการทำแท้งว่า "การรีดลูก" อันแสดงถึงความไม่เห็นด้วยหรือทัศนคติที่ไม่ดีต่อการทำแบบนี้ สำหรับผู้ที่ยอมรับการทำแท้ง ก็อาจจะเรียกการทำแท้งว่า "การจี้กระบบรอบเดือน" เพื่อไม่ให้เป็นที่แสดงความรู้สึก

จึงพอสรุปได้ว่า การทำแท้งก็คือ การกระทำด้วยเจตนาที่จะให้ทารกในครรภ์เสียชีวิตและคลอดก่อนกำหนด

๒. วิธีการทำแท้ง

วิธีการทำแท้งที่ทำกันอยู่ทั่วไปตามโรงพยาบาลและคลินิกต่างๆ มีวิธีหลากหลายแบบ การทำนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับแหล่งบริการและขนาดของการตั้งครรภ์เท่านั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาและการเงินของผู้รับบริการเป็นสำคัญ ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นสิ่งกำหนดการตัดสินใจของหญิงที่ต้องการทำแท้งค่อนข้างมาก รวมทั้งส่งผลให้แต่ละรายเผชิญกับวิธีการทำแท้งในรูปแบบต่างๆ คือ

๒.๑ การกินหรือฉีดยาขับเลือด คือ ใช้น้ำเข้ากระตุ้นให้มดลูกบีบรัดตัวเพื่อขับเอาตัวอ่อน ออกมาเท่านั้น

๒.๒ การบีบหรือเค้นมดลูกเป็นการใช้แรง

กดจากภายนอกกระทำต่อตัวมดลูก เพื่อกระตุ้น ให้เกิดการบีบตัวขับเอาทารกในโพรงมดลูกออกมา

๒.๓ การขูดมดลูก เป็นวิธีการทำแท้งที่เก่าแก่ในการตรวจและรักษาโรคทางนรีเวชอยู่แล้ว โดยจะใช้เครื่องมือขยายปากมดลูกให้เปิดกว้างแล้วใส่เครื่องมือเข้าไปในโพรงมดลูกแล้วค่อยๆ ขูดเอาเนื้อเยื่อต่างๆ ออกมาจนหมดจะใช้เวลาในอายุครรภ์ไม่เกิน ๑๒ สัปดาห์ (๓ เดือน)

๒.๔ การใช้เครื่องดูด วิธีนี้เรียกว่า "การปรับประจำเดือน" เป็นวิธีที่ใช้ในครรภ์ไม่เกิน ๖ สัปดาห์ นับจากวันแรกของประจำเดือนครั้งสุดท้าย เครื่องมือเป็นกระบอกพลาสติกลักษณะคล้ายกระบอกฉีดยา มีเส้นรอบวง ๔-๘ มิลลิเมตร สอดผ่านทางช่องคลอดเข้าไปดูดเอาสิ่งที่อยู่ในโพรงมดลูกออกมาจนหมด ใช้เวลาไม่เกิน ๕ นาที

๒.๕ การฉีดน้ำเกลือเข้มข้นเข้าไปในโพรงมดลูก โดยฉีดผ่านทางหน้าท้องนิยมใช้กันในครรภ์ ๔ เดือนขึ้นไป เนื่องจากมดลูกจะโตและนุ่มมากหากใช้เครื่องดูดหรือการขูดมดลูกอาจทำให้มดลูกทะลุได้

จะเห็นได้ว่าการทำแท้งมีหลายวิธี และมีปัญหาการลักลอบทำแท้งโดยผิดกฎหมายของหญิงไทยเป็นปัญหาระดับชาติที่ไม่ใช่เรื่องใหม่เลย ตลอดระยะเวลาหลายทศวรรษ ที่มีหญิงไทยนับแสนนับล้านคนต้องมาเจ็บและล้มตายจากการทำแท้งเถื่อน

๓. การทำแท้งในวงการแพทย์ที่นิยมในปัจจุบัน ๓ วิธี คือ

๓.๑ การใช้เครื่องมือเข้าไปทำให้เกิดการแท้ง ได้แก่ การขูดมดลูก เป็นวิธีทำได้ง่าย และปลอดภัยภายใน ๑๒ สัปดาห์แรกของการตั้งครรภ์

๓.๒ การทำแท้งโดยการทำลายเด็กและการกระตุ้นให้มดลูกบีบตัว ได้แก่ การใช้ยาฉีดเข้มข้นฉีดเข้าถุงน้ำห่อเด็ก ใช้ในครรภ์ได้ประมาณ ๒๐ สัปดาห์ขึ้นไป โดยเจาะเข็มผ่านทางผนัง หน้า

ท้อง ซึ่งจะมีผลให้เด็กแท้งภายใน ๑-๒ วัน

๓.๓ การผ่าตัดเอาเด็กออกจากหน้าท้อง เป็นการผ่าตัดเพื่อนำสิ่งต่างๆ ในมดลูกออกมา เหมือนกับการผ่าตัดนำเด็กออกจากมดลูก วิธีนี้จะใช้ในกรณีที่ไม่สามารถทำแท้งโดยการทำลายเด็ก และกระตุ้นให้มดลูกบีบตัว และใช้ในกรณีที่ต้องการทำหมันหลังจากการทำแท้ง

จะเห็นได้ว่าวิธีการทำแท้งนี้มีอันตรายมากน้อยขึ้นอยู่กับวิธีการทำแท้งที่ถูกต้องและอายุของครรภ์ กล่าวคือ หากทำเมื่อประจำเดือนเลยไปเกิน ๒ สัปดาห์ จะปลอดภัยที่สุด ถ้าทำช่วง ๓ เดือนจะปลอดภัยพอสมควร แต่ถ้ามากกว่า ๓ เดือนอันตรายจะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ จึงจำเป็นต้องพิจารณาให้รอบคอบระหว่างผลดีกับผลเสีย

๔. ความผิดฐานทำแท้ง

การทำแท้งมนุษย์นับว่าเป็นการกำจัดจำนวน มนุษยชาติอย่างหนึ่งในชนชาติต่างๆ เกือบทั่วโลก ต่อมาได้มีกฎหมายห้ามการทำแท้ง โดยถือว่าการทำแท้งเป็นสิ่งที่ผิดก็คือ

- ๑) เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
- ๒) เป็นการละเมิดต่อศีลธรรม
- ๓) เป็นการทำลายชีวิตของทารก
- ๔) เป็นการลดจำนวนมนุษยชาติ

๔.๑ หญิงนั้นตั้งครรภ์ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒ ลักษณะ ๑๐ หมวด ๓ มาตรา ๓๐๑ ใช้คำว่า "หญิงใดทำให้ตนเองแท้งลูก" แสดงว่าหญิงนั้นกำลังตั้งครรภ์พร้อมที่จะมีลูก ถ้าหญิงไม่ตั้งครรภ์ก็แท้งลูกไม่ได้

๔.๒ กระทำด้วยเจตนา

คำว่า "เจตนา" พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า "ความตั้งใจ, ความมุ่งใจ หมายจะทำ, เจตนาจำนง, ความจงใจ

คำว่า "เจตนา" ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๕๕ คือ "บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อกระทำความผิดด้วยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำความผิดโดยประมาท ในกรณีกฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำความผิดโดยประมาทหรือวันแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเจตนาให้รับผิดชอบแม้ได้กระทำความผิดโดยไม่เจตนา

และในมาตรา ๕๕ วรรคสอง คือ การกระทำความผิดฐานผิดใจในการที่กระทำความผิดในขณะเดียวกันผู้กระทำความผิดต้องผลหรืออ้อมถึงถึงผลของการกระทำนั้น

๔.๓ หญิงทำตนเองให้แท้งลูก ในลักษณะ ๑๐ แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่ว่าด้วยความผิดต่อชีวิตร่างกายนั้น กฎหมายกำหนดความผิดสำหรับบุคคลใดที่กระทำความผิดต่อผู้อื่นเท่านั้น การกระทำความผิดต่อตนเองก็ดี การยอมให้ผู้อื่นทำก็ดี ไม่ว่าเป็นการทำร้ายร่างกายหรือการฆ่าคนตาย

๔.๔ หญิงนั้นยอมให้คนอื่นทำแท้งตนเอง

การกระทำความผิดในกรณีที่หญิงยินยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนเองแท้งลูกนั้นความผิดต้องเกิดกับบุคคลสองคน คือ

- ๑) หญิงที่ยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนเองแท้งลูก ตามประมวลกฎหมายอาญา ๓๐๑
- ๒) ผู้ที่ทำให้หญิงแท้งลูก โดยหญิงนั้นยินยอมถึงความผิดตามมาตรา ๓๐๒

๔.๕ ผู้อื่นทำให้หญิงแท้งลูก

โดยหญิงนั้นไม่ยินยอมตามมาตรา ๓๐๓ ซึ่ง
มีองค์ประกอบของความผิดฐานทำให้แท้งลูก คือ

- ๑) หญิงนั้นต้องมีครรภ์
- ๒) มีการกระทำโดยตรงต่อร่างกายหญิง
- ๓) มีเจตนาให้หญิงแท้งลูก

๔.๖ เป็นตัวการผู้ให้และสนับสนุนหรือ
ช่วยผู้อื่นทำให้ตนเองแท้งลูก

๔.๗ การพยายามทำให้แท้งลูก

การทำแท้งผิดศีลธรรม

การทำแท้ง คือ การกระทำอย่างใด
อย่างหนึ่งโดยเจตนาให้ทารกในครรภ์ออกจากครรภ์
ก่อนครบกำหนด ถ้าจะพูดให้ง่ายก็คือ การฆ่าทารก
ในครรภ์มารดาซึ่งมีชีวิตให้ตายนั่นเอง เพื่อไม่ให้มี
โอกาสเกิดมาเป็นมนุษย์โดยธรรมชาติ

การทำลายชีวิตมนุษย์ทางพระพุทธศาสนา
ถือว่าเป็น บาปหนัก เพราะพระองค์ถือว่ามนุษย์เป็น
สัตว์ประเสริฐ ประกอบด้วยคุณธรรมสูงกว่าสัตว์
เครื่องนาค และมีพุทธภาวะหรือพุทธธาตุประจักษ์
อยู่ทุกคน มนุษย์จึงมีศักยภาพที่อาจพัฒนาจิต
ให้เจริญทาง จิตวิญญาณมากขึ้นจนถึง พระอรหันต์
ถือว่าเป็น แคนสิ้นไปแห่งกิเลส ให้เกิดความเมตตา
ต่อสรรพ สัตว์ทั้งหลาย และทุกศาสนามีจุดร่วม
อันเดียวกัน ก็คือการ ส่งเสริมชีวิตให้มีความรักต่อกัน

ดังนั้น การทำลายชีวิตมนุษย์จึงเป็น
บาปหนักและในทางพระพุทธศาสนาถือว่า การฆ่า
มนุษย์เป็นบาปหนักกว่าการฆ่าสัตว์อื่นๆ ยังเป็น
การทำลายชีวิตมนุษย์ของมีพระคุณสูง เช่น บิดา
มารดา พระอรหันต์ หรือพระพุทธเจ้า ก็ถือว่าเป็น
เป็นอนันตริยกรรม ผู้ประกอบกรรมเช่นนี้เมื่อตายไป
แล้วจะต้องถูกอเวจีกรรมนรกทันที ห้ามสวรรค์
ห้ามนิพพานด้วย

เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมเกี่ยวกับการ ทำแท้ง ตามพระคัมภีร์พุทธปรัชญา

เพื่อให้การพิจารณาแบบจริยธรรมชัดเจน
ยิ่งขึ้น ต้องกล่าวหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
เป็นอันดับแรก

เกณฑ์ตัดสินทางจริยธรรมหรือมาตรการ
กระทำในพระพุทธศาสนา ต้องพิจารณาสาระสำคัญของ
ระบบจริยศาสตร์ที่มุ่งเน้นหลักศีลธรรมและศีลธรรม
เป็นพื้นฐานสำคัญ เพราะพระพุทธศาสนาถือว่า
ความมีจิตที่บริสุทธิ์ สงบ ผ่องใส ปราศจากโลภ โกรธ
หลง ซึ่งเป็นบ่อเกิดของการกระทำที่ควรแล้ว
พระพุทธเจ้าถือว่า เจตนาเป็นตัวตัดสินการกระทำ
ไม่ว่าจะทำความดีหรือกรรมชั่วก็ตาม และใน
หลักคำสอนของพระองค์ยังทรงมุ่งเน้นถึงตนเองและ
ผู้อื่นควบคู่กันไปเสมอ สุดท้ายก็คือมุ่งเน้นถึงการ
ดับทุกข์นั่นเอง ในที่นี้จะกล่าวโดยรวมถึงโครงสร้าง
ของระบบ จริยธรรมและเกี่ยวกับความดี ความชั่ว
ในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นพื้นฐานในการนำไปสู่
เกณฑ์การตัดสินปัญหาทางจริยธรรมกรณีการ
ทำแท้งได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาว่า
โดย หลักใหญ่แล้วมี ๒ อย่าง คือ

๑. หลักศีลธรรม

๒. หลักศีลธรรม

หลักสัจธรรม

หลักสัจธรรม ตามความหมายคือข้อเท็จจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติตามหลักความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ หรือ นามธรรม เป็นวัตถุเป็นจิตใจ ไม่ว่าชีวิตหรือโลกที่แวดล้อมอยู่ก็ตาม สิ่งเหล่านั้นเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัย เป็นปัจจัยสัมพันธ์หรือที่เรียกว่า กฎธรรมชาติ ดังพุทธพจน์ว่า

ภิกษุทั้งหลาย ปฏิจจนูปบาทเป็นอย่างภิกษุทั้งหลาย เพราะการเกิดปัจจัย ความแก่และความตายย่อมมีเกิด ตถาคตทั้งจะเกิดหรือไม่ก็ตาม ราชคูนั่นกล่าวคือ ความดำรงอยู่แห่งธรรม ความเป็นระเบียบสม่าเสมอแห่งธรรม ความที่ธรรมทั้งหลายเป็นปัจจัยของกัน ก็ยังดำรงอยู่อย่างนั้น

กฎธรรมชาติที่เรียกว่า สัจธรรมนั้นมีลักษณะทั่วไปอย่างเดียวกันทั้งหมดคือ ความเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัยแต่อาจจะแยกประเภทออกไปตามลักษณะอาการจำเพาะของความสัมพันธ์ อันจะช่วยศึกษาได้ง่ายขึ้น พอจะสรุปให้เป็นหมวดหมู่แล้ว ทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่าสามารถจัดได้เป็น ๕ หมวด ทั้งห้าหมวดนี้อยู่ในรูปของกฎเกณฑ์ในธรรมชาติเหมือนกัน กฎทั้งห้าหมวดนี้เรียกว่าชื่อรวมกันว่า นิยาม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. อุตุนิยาม คือ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีชีวิตเป็นปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลง ทางวัตถุ เช่น เรื่องลมฟ้าอากาศ ฤดูกาล ฝนตกฟ้าร้อง คนไอหรือจาม สิ่งทั้งหลายผุพังเน่าเปื่อย เป็นต้น เป็นการมุ่งเอาความผันแปรที่เนื่องด้วยความร้อน หรือ อุณหภูมิจาก

๒. พีชนิยาม คือ กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับสิ่งที่มีชีวิตเกี่ยวกับการสืบพันธุ์หรือที่เรียกว่าพันธุ์กรรม เช่น หลักความจริงที่ว่า พืชเช่นไคก็ให้ผลเช่นนั้น

ที่หม่อมวังก็ออกผลเป็นหม่อมวัง เป็นต้น

๓. จิตนิยาม คือ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับจิต กฎเกณฑ์ข้อนี้ ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า จิต ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบห้าส่วนที่ประกอบกันเข้าเป็นมนุษย์การทำงานและการแสดงพฤติกรรมของจิตทางพระพุทธศาสนาเชื่อว่ามีความเป็นระเบียบ มีกฎเกณฑ์แน่นอน

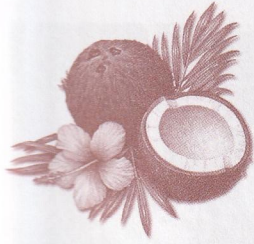
๔. กรรมนิยาม คือ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับกรรมและการให้ผลของกรรมเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ทำความดีมีผลดี ทำกรรมชั่ว มีผลชั่ว

๕. ธรรมนิยาม คือ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับสิ่งที่กล่าวมาทั้งห้ากฎนั้นรวมลงในธรรมนิยามนี้ คือ ความเป็นไปตามธรรมชาติ

จากรายละเอียดดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่าพระพุทธศาสนาแบ่งสิ่งต่างๆ ในจักรวาลออกเป็นห้าหมวด คือ วัตถุไม่มีชีวิต สิ่งมีชีวิต จิต กรรม และธรรมนิยาม สิ่งเหล่านี้พระพุทธศาสนาเชื่อว่าดำรงอยู่และคลี่คลายเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีระบบ มีความเป็นระเบียบ และมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ความจริงเกี่ยวกับการดำรงอยู่เปลี่ยนแปลงไปของสิ่งเหล่านี้ คือ สัจธรรม

(อ่านต่อฉบับหน้า)

ปรัชญาธรรม

จากลูกมะพร้าว ๕ น.

พระมหาสมปัด ฐานวโร*

มะพร้าว เป็นต้นไม้ชนิดเดียวที่มีลักษณะพิเศษกว่าต้นไม้อื่นๆ และให้ประโยชน์ต่อมนุษย์หลายประการ กล่าวคือ ใช้ปรุงอาหารทั้งคาวและหวาน เช่น แกงกะทิ น้ำยาขนมจีน การกีฬา เช่น การแข่งชิงลูกมะพร้าว การแข่งขันปอกเปลือกลูกมะพร้าว ประเพณี เช่น เครื่องกวนข้าวทิพย์ คั้นผ้าป่าสวรรค์ ใช้ประกอบพิธีล้างหน้าศพ การอาชีพหรือธุรกิจ เช่น ทำสวน น้ำตาลมะพร้าว กะทิกระป๋องและกล่อง ไม้กวาดก้านมะพร้าว เครื่องประดับจากกะลา และ วัตถุมงคล เช่น กะลาตาเดียว สร้อยกะลา กะลาแคะสลัก เป็นต้น

ใช้ประกอบพิธีล้างหน้าศพ

การล้างหน้าศพด้วยน้ำมะพร้าวก่อนจะเผา โดยใช้วิธีทุบให้แตกแล้วให้น้ำมะพร้าวไหลโกรกลงตรงใบหน้าของศพ เพราะถือว่า เป็นน้ำบริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งสกปรกใดๆ เนื่องจากอยู่บนต้นมะพร้าวสูง พิธีกรรมของพราหมณ์หลายวิธีที่ใช้มะพร้าวเป็นวัตถุมงคล เช่น พิธีทำขวัญ ใช้เป็นเครื่องสังเวยเทวดา เป็นต้น จึงถือว่าน้ำมะพร้าวเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ คนไทยเราคงจะสืบสายประเพณีพราหมณ์ ทำนองนี้ขึ้นมา จึงใช้น้ำมะพร้าวล้างหน้าศพ เพื่อเป็นการล้างอกุศลกรรม เพื่อเตือน

สติคนเป็นว่า ความชั่วที่คนเราทำมาในชีวิตอดีตนั้นจะล้างไม่ได้อย่างศาสนาอื่น เพราะฉะนั้น จึงไม่ควรทำบาปเสียเลย ควรทำแต่ความดี แล้วจะได้ไปสู่สุคติภพ

สิ่งที่น่าสังเกต คือ การใช้น้ำมะพร้าวล้างหน้าศพนั้น สัปเหร่อใช้วิธีทุบด้วยเสียงดังเป็นการสะเทือนอารมณ์ยิ่งนัก ทำไมต้องทุบน้ำมะพร้าวให้แตกบนหัวศพ ก็เพื่อจะสมมติเป็นการทุบกระหม่อมของศพตามประเพณีของคนโบราณชาติหนึ่งซึ่งถือว่า เมื่อคนสิ้นใจวิญญาณจะออกทางกระหม่อม จึงต้องทุบกระหม่อมคนกำลังเจ็บใกล้ตาย เพื่อให้วิญญาณออกทางกระหม่อมแต่คนสมัยหลังเห็นว่า ดูหวาดเสียวเกินไป จึงสมมติทุบน้ำมะพร้าวแทน

หลักปรัชญาธรรมจากลูกมะพร้าว ๕ น.

๑. น. นอก คือ เปลือก

เปลือกของมะพร้าวจะมีลักษณะพิเศษ คือ ลื่น กลิ้ง เบา และลอยน้ำ หลักปรัชญาธรรม ได้แก่ ความขยัน คติธรรม เช่น

๑) จงกลัวคนขยัน แต่อย่ากลัวคนฉลาด

๒) อดีตไม่ขยัน ปัจจุบันไม่ชวนขาย ไม่ต้องทายนาค

* น.ธ.เอก, ป.ธ. ๔, พธ.บ., กศ.ม. อาจารย์ประจำ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

๓) ก่อนหินที่ตกลงอยู่เสมอ ตะไคร้น้ำย่อมไม่จับ

๔) ผู้ขยันอยู่เสมอ ย่อมเจอโอกาส

๕) มนุษย์ต้องมีใจสูง คือ อยู่เหนือความเกียจคร้าน

๖) ผู้ใจเกียจ มักจะไร้เกียรติ และถูกรังเกียจ

๗) เหงื่อตกในวันนี้ ดีกว่า น้ำตาตกในวันหน้า

๘) ผู้ชนะไม่เคยท้อแท้ และผู้ท้อแท้ไม่เคยชนะ

๙) ขยันฟังเป็นบัณฑิต ขยันคิดเป็นปราชญ์ ถ้าขยันทั้งฟัง ทั้งคิด ก็เป็นทั้งบัณฑิต เป็นทั้งปราชญ์

๑๐) ความขยันเป็นศัตรูในยามแรก แต่เป็นญาติสนิทในยามท้าย ส่วนความขี้เกียจเป็นมิตรในตอนต้น แต่เป็นศัตรูในตอนปลาย

๒. น. ใน คือ กะลา

กะลาของมะพร้าวจะมีลักษณะพิเศษ คือ แน่น แข็งแรง และทนทาน ได้แก่ ความอดทน คติธรรม เช่น

๑) ถ้าอยากสบายในอนาคต ก็ต้องทรหดในปัจจุบัน

๒) ถ้าอยากเป็นคนเหนือคน ก็ต้องอดทนเหนือคนทั่วไป

๓) ตอนต้นสู้ทนทุกข์ จะได้สุขเมื่อปลาย เพราะตอนต้นชอบสบาย จะได้ร้ายเมื่อปลายมือ

๔) ถ้าทนได้ ๑๐๘ อย่าง ก็สบายไป 108 อย่าง แต่ถ้าทนได้ทุกอย่าง ก็ชนะได้ทุกอย่าง

๕) ยอมลำบากเมื่อตอนหนุ่ม ดีกว่ากลุ้มเมื่อตอนแก่

๖) ชนะจิต ด้วยความอดทน และชนะจน ด้วยความอดออม

๗) ความขี้เกียจ และความสบาย ย่อมทำลายคน

ส่วนความขยัน และความอดทน ย่อมทำให้คนสบาย

๘) ฝันไว้ มีแต่ได้กำไร ถ้าตามใจ มีแต่ขาดทุน

๙) ปลาเป็นข่อมแหวกว่ายทวนกระแสน้ำเสมอ มีแต่ปลาตายเท่านั้น ที่ปล่อยตัวลอยไปตามกระแสน้ำ

๑๐) ถ้าอยาก อย่าเพิ่งกิน เมื่อหิว แล้วค่อยกิน (คำอาหารนั้น มันไม่เท่าไร แต่คำเลี้ยงกิเลสนี้ชั้ มันมาก)

๑๑) ถ้าตัวเราไม่บังคับตัวเรา ก็จะถูกเขาบังคับตัวเรา

๑๒) พยายามแล้วพ่ายแพ้ ดีกว่า พ่ายแพ้ต่อความพยายาม

๑๓) ความล้มเหลว ไม่มีในโลก แต่ความล้มเล็ก มีอยู่ทั่วทุกมุมโลก และแพร่ระบาดในคนที่คิดท้อแท้ และสิ้นหวัง

๑๔) ความล้มเหลว เป็นศัตรูของ ความล้มเล็ก

๑๕) การที่เราชนะคนอื่น เป็นหมื่น เป็นแสนราย ก็ไม่ยิ่งใหญ่เท่าชนะใจตนเอง

๑๖) ชนะข้าศึก ทำได้ง่าย ส่วนชนะใจตนเองนั้น ทำได้ยาก

๑๗) จิตใจที่ต่อสู้ จะทำให้อุปสรรคเป็นเพียงแค่ว่าพูด

๓. น. เนื้อ

เนื้อของมะพร้าวจะมีลักษณะพิเศษ คือเป็นกะทิ และมัน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ คติธรรม เช่น

๑) เสียชีพ อย่าเสียสัตย์

๒) ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน

๓) อันทรัพย์สิน ถิ่นฐาน ทั้งบ้านช่อง

อีกเงินทอง ไร่นา มหาศาล

เป็นสมบัติ ของตัว ได้ชั่วคราว

จะต้องผ่าน จากกัน เมื่อวันตาย

ส่วนความดี มีความสัตย์ สมบัติแท้

ถึงตัวแก่ ภัยดับ ไม่ล้มหาย

จะสถิต ติดแน่น แทนร่างกาย

ถึงตัวตาย ซ้อยังอยู่ คู่ฟ้าดินฯ

๔) การคดโกง เหมือนกินขนมเจือยาพิษ
ความสุขจิต เหมือนกินยาพิษยโส

๕) ความซื่อสัตย์ เหมือนอุ้มชูตนเอง
การคดโกง เหมือนเอาหอกเสียบอกตัวเอง

๔. น. น้ำ

น้ำของมะพร้าวจะมีลักษณะพิเศษ คือความสะอาด และความพอดีกับกะลา ได้แก่ ความประหยัด คติธรรม เช่น

๑) ประหยัดในวันนี้ ย่อมเป็นเศรษฐีในวันหน้า

๒) ถ้ากลัวจน ต้องประหยัด กลัววิบัติ
ต้องระมัดระวัง

๓) มีเงิน ก็ให้รู้จักเก็บ เมื่อเก็บ จะได้สบาย

๔) จงอดเปรี้ยว ไว้กินหวาน ในวันหน้า
ถึงนุ่งผ้า ในวันนี้ ยังมีหวัง

ได้ห่มแพร ในวันหน้า ว่าให้ฟัง

จะถึงฝั่ง ก็ต้องว่ายน้ำ ให้เต็มแรงฯ

๕) อยากรวบ แต่อยู่อย่างรวบ ไม่มีวันรวบ
กลัวจน แล้วอยู่อย่างจน ไม่มีวันจน

๖) ยินดีในสิ่งที่ตนได้ และพอใจในสิ่งที่ตนมี เป็นคนโชคดีที่สุด

๗) ถ้าไม่พอใจในสิ่งที่ตนมี และไม่ยินดีในสิ่งที่ตนได้ ก็กลับกลายเป็นคนโชคร้ายที่สุด

๘) เสียเกินได้ และใช้เกินมี มีแต่ความยากจน ถ้าเก็บเกินใช้ และได้เกินเสีย มีแต่ความร่ำรวย

๕) ความไม่พอ ใจจน เป็นคนเข็ญ

พอแล้วเป็น เศรษฐี มหาศาล

จนทั้งนอก ทั้งใน ไม่ได้การ

จงคิดอ่าน แก้นจน เป็นคนพอฯ

๕. น. หน่อ

หน่อของมะพร้าวจะมีลักษณะพิเศษ คือสามารถเกิดได้ทั้งบนบกทั้งในน้ำ ได้แก่ ความกตัญญูกตเวที คติธรรม เช่น

๑) ภูมิ เว สาธุรูปานํ กตญญูกตเวทีตา.

- ความกตัญญูกตเวที เป็นดุจภาคพื้นรองรับความดีทั้งหลาย

๒) ภูมิ เว สปปุริสาณํ กตญญูกตเวทีตา.

- ความกตัญญูกตเวที เป็นพื้นฐานของคนดีศรีแผ่นดินฯ

๓) นิमितฺตํ สาธุรูปานํ กตญญูกตเวทีตา.

- ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดีฯ

๔) ถักธัญญะ รุ่งเรืองผ่าน สำคัญนัก

นี่เป็นหลัก ของคนดี มีครบถ้วน

คอบบะสนาคูณ ท่านให้งาม ตามสมควร

คนดีถ้วน ไฉนจะมัน ถักธัญญะ

๕) เสร็จงานแล้วฆ่าโคฉีก และเสร็จศึกแล้ว

ฆ่าขุนพล คือ คนอัปวิชัยภูมิ ไรมานัก

โคแล้วฆ่าพ่อแม่ และเรียนจบแล้วฆ่าครู

บาอาจารย์ คือ ลูกอันรพาลมาเกิด ย่อมอยู่แบบ
ไม่มีความสุขและไม่มีความเจริญ

เอกสารอ้างอิง

สวึง บุญเจิม. ป.ธ. ๘. มรดกอีสานหรือมรดกมั่งอีสาน. อุบลราชธานี : มรดกอีสาน, ๒๕๔๕.

สุเมธ เมธาวิทย์กุล รศ. พิธีกรรมไทย. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ศุขพัฒน์ อนันต์จารย์ พระมหา ดร. ปรีศนาปรัชญาธรรม. กรุงเทพฯ : ลูก ส.ธรรมภักดี, ๒๕๔๖.

[http : // www. M - culture ๐๐ / news - detail. Php ? news_id = ๑๘๕ & lang = th](http://www.M-culture.com/news-detail.php?news_id=๑๘๕&lang=th)

วัฒนธรรมพื้นบ้าน

พระมหาวิริติ โสภณสีโล ดร.*

ความหมาย

วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง วิถีชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งซึ่งอาจปรากฏในรูปวัตถุเครื่องใช้ไม่ว่าจะอาจจัดเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ หรืออาจปรากฏในรูปแบบสัญลักษณ์เป็นขนบธรรมเนียม หรือวิธีการประเพณีปฏิบัติที่ตกทอดกันมาที่หล่อหลอมให้คนในท้องถิ่นอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จัดเป็นวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุแต่เป็นวัฒนธรรมทางจิตใจ

กำเนิดของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมพื้นบ้านของไทยถือกำเนิดในสังคมเกษตรกรรม โดยแต่เดิมเป็นการเกษตรหรือการทำนาแบบที่ร่วมด้วยช่วยกันมากกว่าเศรษฐกิจเพื่อ

การยังชีพ คือ ทำเพียงพอมีพอกินไม่มีการใช้แรงงานอื่นนอกจากแรงงานในครอบครัว ไม่มีการผลิตอะไรอื่นนอกเหนือจากที่ครอบครัวจำเป็นต้องใช้ มีลักษณะการดำรงชีวิตที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติและพึ่งพาตนเองสูง จึงทำให้ชีวิตของชาวบ้านเสี่ยงที่จะมีหรืออดอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามในชุมชนเกษตรกรรมเมื่อการยังชีพได้เรียนรู้ที่จะสร้าง แบบแผนทางสังคมบางประการเพื่อช่วย ผนึกชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อร่วมทุกข์ร่วม สุขกันอย่างเป็นกลุ่มเป็นก้อนและเพื่อร่วมแก้ปัญหาในยามเกิดภัยพิบัติ อันทำให้ชีวิตของชาวบ้านใน วิธีการเกษตรกรรมระบบเดิมมีความมั่นคง

รูปแบบของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมพื้นบ้านอาจเป็นได้ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ ดังนั้นวัฒนธรรมทางพื้นบ้านจึงปรากฏหลายรูปแบบ ได้แก่ ภาษา วรรณกรรม ดนตรี การฟ้อนรำ การละเล่น ศิลปหัตถกรรม สถาปัตยกรรม พิธีกรรม ความเชื่อ เป็นต้น

ความหลากหลายของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมพื้นบ้านที่พบในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศ ย่อมมีได้ทั้งส่วนที่เหมือนและ

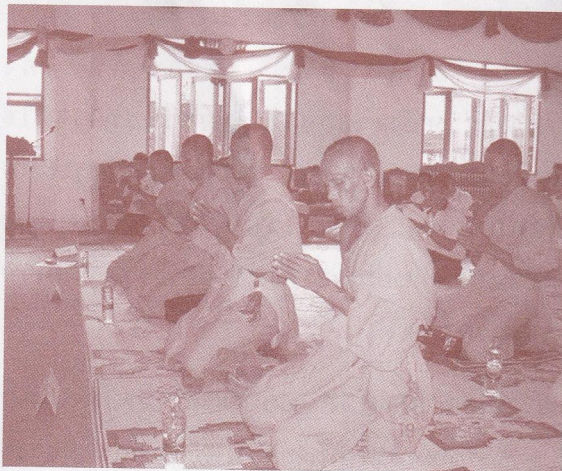

* น.ธ. เอก. ป.ธ. ๔, พธ.บ. (บริหารการศึกษา), M.A. (Linguistics), Ph.D. (Linguistics)

ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

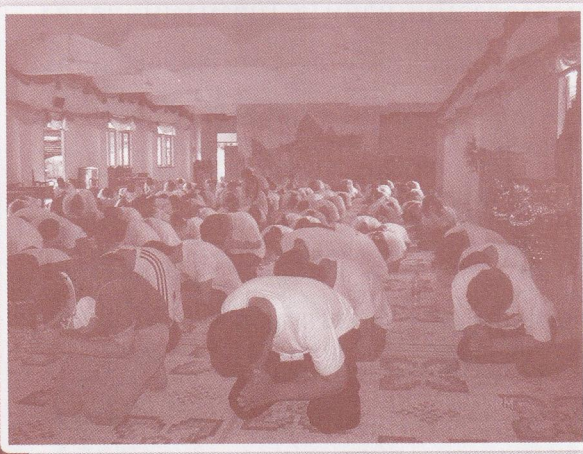

แตกต่างกัน ความเหมือนอาจได้เกิดจากการได้รับอิทธิพล ซึ่งเกิดจากการติดต่อสื่อสารระหว่างกันหรือเกิดจากการอพยพโยกย้ายถิ่นฐาน โดยผู้อพยพยังคงรักษาแบบแผนการดำเนินชีวิต ของชุมชนของตนไว้ ส่วนความต่างต่างนั้นก็เนื่อง จากวัฒนธรรมเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเมื่อสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันวัฒนธรรม ในแต่ละท้องถิ่นก็ย่อมแตกต่างกันไปด้วยแม้แต่ในกรณีของการ อพยพชุมชนใหม่ที่ผู้อพยพตั้งขึ้น ย่อมไม่อาจรักษานับขนบธรรมเนียมประเพณีเดิมที่ติดกันมา กลุ่มของตนไว้ได้ทั้งหมด ย่อมต้องมีการปรับแนวทางการ ดำเนินงานชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมใหม่ไม่มากก็น้อย หรือในกรณีที่มีการผสมผสานของวัฒนธรรมเก่าของกลุ่มผู้อพยพกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ก่อนผู้อพยพเข้ามา ก็ย่อมทำให้เกิดลักษณะของวัฒนธรรมที่หลากหลายออกไปได้อีก

คุณค่าของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมที่พื้นบ้านนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะความรู้เรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้านจะช่วยให้เข้าใจรากเหง้าสังคมไทยได้ดีเนื่องจากวิถีชีวิตระดับเอกชน ครอบครัว ท้องถิ่น จนถึงระดับชาติมีความสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ และมีความสำคัญเท่าเทียมกัน อารยธรรมย่อมก่อกำเนิดขึ้นจากบุคคลในชั้นมูลฐานก่อน แล้วจึงขยายอาณาเขตออกไปตราบใดที่เราเองไม่เข้าใจวัฒนธรรมพื้นบ้านอันเป็นพื้นฐานของสังคมไทยครานั้นเราก็ไม่อาจวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติได้อย่างถ่องแท้ยากที่จะมองเห็นเอกลักษณ์และศักดิ์ศรีของชาติ วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นยังมีคุณประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่นทำให้เกิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคมท้องถิ่นและก่อให้เกิดความเข้าใจความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างสังคมท้องถิ่นและระหว่างสังคมภูมิภาคอันจะมีผลไปถึงบูรณาภาพของประเทศในส่วนรวมในที่สุดอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ไทยศึกษา, พ.ศ.๒๕๔๗ ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
อารีย์ ทองแก้ว (ผศ.), วัฒนธรรมท้องถิ่นสุรินทร์, พ.ศ.๒๕๔๕ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
สุทัศน์ กองทรัพย์ (ผศ.), ประวัติศาสตร์เมืองสุรินทร์, พ.ศ.๒๕๕๐ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

พระพุทธศาสนาในยุคใหม่

ผศ.ปรารอง ไส้ตาดี*

ยุคใหม่ (Modem) เป็นยุคที่มนุษย์อาศัยแนวคิดแบบวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญ ในการนำทาง ยุคดังกล่าวได้ชื่อว่ายุคแสงสว่างแห่งปัญญา (Enlightenment) ซึ่งก่อตัวขึ้นในภูมิภาคตะวันตกเริ่มตั้งแต่ ฟรานซิส เบคอน (Francis Bacon) ได้เสนอเครื่องมือแบบใหม่ ในการแสวงหาความจริง โดยอิงอาศัยประสบการณ์ทางผัสสะเป็นหลัก ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นพื้นฐานให้กับ วิทยาศาสตร์ในเวลาต่อมา ช่วงดังกล่าวนี้มนุษย์มั่นใจ ในอำนาจเหตุผลของมนุษย์เอง หาญกล้าที่ท้าทายต่ออำนาจความศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนากล้าประลอง ความมีเหตุผลอันแข็งแกร่งทางปรัชญา การต่อสู้ ทางความรู้ความคิดมนุษย์ดำเนินไปเรื่อยๆ กาลเวลาผ่านไปความคิดของมนุษย์ดูเหมือน จะตกอยู่ภายใต้กรอบ วิธีคิดของวิทยาศาสตร์อย่างราบคาบความรู้เดิมอันได้แก่ ศาสนาและปรัชญา ได้รับความกระเทือนทั่วหน้า ความรู้ทุกชนิดสยบ ขมอมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของวิทยาศาสตร์ ยุคแห่งการเปิดตัวของวิทยาศาสตร์ซึ่งเสมือนหนึ่งเป็นการค้นพบความรู้ใหม่เครื่องมือในการค้นคว้าความจริง จึงได้ชื่อว่ายุคใหม่

กล่าวเฉพาะส่วนของประเทศไทย ได้รับกระแสนยุคใหม่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ก็ประมาณร้อยกว่าปีมานี้ โดยการ

นำเข้ามาจากตะวันตกหรือตะวันตก ภายใต้อิทธิพลของลัทธิที่แสวงหาเมืองขึ้นของชาวตะวันตก หรือที่เป็นที่ทราบกัน โดยทั่วไปว่ายุคแห่งการล่าอาณานิคม พื้นฐานทางความคิด ความรู้ของไทยในยุคดังกล่าวนี้ มีหลายความคิดหลัก ซึ่งได้แก่หลักคิดทางพระพุทธศาสนาปนกับแนวคิด

พราหมณ์ แนวคิดแบบไฮยาศาสตร์และแนวคิดเรื่องผีที่เป็นรากฐานความเชื่อดั้งเดิมของคนไทย ในบรรดาของความคิดที่หลากหลายเหล่านี้ ภูมิปัญญาแนวพระพุทธศาสนาถือเป็นกระแสความคิด ซึ่งหยั่งรากลึกลงในวิถีชีวิตของคนไทยทั่วทุกหัวระแหง กลุ่มชาวพุทธไทยอาจจำแนกได้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ ชาวพุทธที่เป็นฆราวาส กับกลุ่มที่เป็นฝ่ายพระสงฆ์ ทั้งสองฝ่ายมีรูปแบบการดำรงชีวิตที่ปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

* นธ. เอก , พร.บ. (ปรัชญา) , ศศ.ม. (ปรัชญา) หัวหน้าสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ จังหวัดบุรีรัมย์

ไม่อิสระจากกันต่างพึ่งพากันและกัน วัด บ้าน พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ชาวบ้าน ชุมชน ล้วนแต่เป็นหน่วยสังคมเดียวกัน หน่วยงานของรัฐ ดังที่เห็นอยู่มากมายในปัจจุบัน หลายอย่างยังไม่ปรากฏ เช่น โรงเรียนศาลากลางสาธิตาบลฯ หน่วยงานของรัฐ ล้วนแล้วแต่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัด ตัวอย่างเช่น โรงเรียนซึ่งพัฒนาการขึ้นในสมัยนี้ เริ่มต้นขึ้นภายในวัดมีพระสงฆ์ช่วยดำเนินการ เป็นต้น ดังนั้น ด้านความคิด อ่าน ภูมิปัญญา ของสังคม พระสงฆ์เป็นผู้นำ

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ องค์กระณะสงฆ์ถูกทำให้เป็นศูนย์รวมอำนาจแบบใหม่นอกเหนือจากศูนย์รวมจิตใจที่เคยมีมาในอดีต อันเนื่องด้วยเหตุผลทางการเมืองในการสร้างความเป็นเอกภาพและความเข้มแข็งของรัฐ ในช่วงเวลานั้นองค์กระณะสงฆ์เกิดปัญหาภายในเกี่ยวกับเรื่องนิกาย ไม่ได้ให้ความสนใจความเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะภูมิปัญญาแบบสมัยใหม่ ทำให้กระณะสงฆ์หลุดกระแสนวัตกรรมใหม่ที่เคลื่อนเข้ามาสู่สังคมไทย ในยุคนี้ ในขณะที่กระแสนวัตกรรมใหม่ไม่ได้ได้รับการตรวจสอบกลั่นกรองหรือไม่ได้รับความสนใจจากปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะกลุ่มพระสงฆ์เลย ชาวพุทธฝ่ายพระสงฆ์ ยังคงยึดต่อสิ่งที่มาใหม่ แต่สังคมฝ่ายคฤหัสถ์ได้ยอมรับแนวคิดใหม่ด้วยความยินดี อันเนื่องเห็นว่าเป็นสิ่งใหม่มีเหตุผลและสร้างความทันสมัย ใช้ประโยชน์ได้ดีกว่า ชาวพุทธไทยสองฝ่ายคือ กระณะสงฆ์และคฤหัสถ์เริ่มมองโลกและชีวิตในมุมที่ต่างกัน จากนั้นมาสังคมไทยได้หันไปใช้ภูมิปัญญาแบบสมัยใหม่มาเป็นบรรทัดฐาน โดยเริ่มต้นจากชนชั้นผู้ปกครองแล้วค่อย ๆ ขยายลงสู่ชุมชนระดับล่าง

ในช่วงเวลาหนึ่งศตวรรษที่ผ่านมา ชาวพุทธไทยได้ใช้กระแสนวัตกรรมใหม่ตามประเทศตะวันตกเกือบทุกประการ กระแสนวัตกรรมใหม่ผลักดันให้กับสังคมไทย ที่เป็นสังคมเกษตรกรรม กลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมในระยะเวลาอันสั้นและรวดเร็ว ดังเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าเป็นการพัฒนาแบบก้าวกระโดด รากฐานภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา ดั้งเดิม อันได้แก่ ภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ถูกมองว่าเป็นความรู้เก่า คำครีล้าหลัง ล้าสมัย ไม่เหมาะกับสังคมใหม่ แต่เมื่อคนไทยใช้มาตรฐานของตะวันตกมาเป็นบรรทัดของสังคม ช่วงหนึ่งก็พบว่า การหนีจากพื้นของภูมิปัญญา ดั้งเดิม ทำให้เราเป็น "ทาสความคิด" ดังที่ ส. ศิวรักษ์ได้กล่าวไว้ในหนังสือลอกคราบวัฒนธรรมว่า ตามกันฝรั่งอย่างเชื่อง ๆ ระบบต่าง ๆ เช่น ระบบการเมือง ระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจ อยู่บนพื้นฐานของอำนาจและผลประโยชน์ ระบบเหล่านี้มีโครงสร้างที่นำไปสู่ความรุนแรง ดังที่สังคมไทยกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน

พัฒนาการของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเกิดวิกฤตการณ์หลายด้าน เช่น บทบาทและคุณค่าสถาบันวัดลดลง ชาวพุทธภาคพระสงฆ์ ภาคประชาชน และภาครัฐ อ่อนความรู้ความคิดทางพระพุทธศาสนา รู้ไม่เท่าทัน

การเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ผลที่ตามมาคือรากฐานวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติถูกทำลาย เช่น วัฒนาธรรมตลอดถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสถาบันวัดหมคคุณค่าและความหมาย การบวชเป็นพระภิกษุสามเณรกลายเป็นสิ่งค้อยค่าหมดความหมายลงไปเรื่อย ๆ ความรู้ ความคิด แนวพุทธถูกจัดเป็นความรู้แบบเก่าที่ไร้เหตุผล สถานการณ์พระพุทธศาสนาในเมืองไทยตกอยู่ในสภาพตั้งรับมากกว่าหนึ่งศตวรรษจะยังพอกำลังยืนหยัดต่อไปได้หรือไม่เป็นปัญหาที่ชาวพุทธทุกคนช่วยกันหาคำตอบ

ผลงานของยุคใหม่คือสามารถพัฒนาความรู้แบบวิทยาศาสตร์สร้างเทคโนโลยีที่ทันสมัยนำไปสู่กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้โลกเล็กลงเป็นครอบครัวเดียวกัน ในส่วนคิของยุคใหม่ คือ มนุษย์มีความเป็นอยู่สะดวกสบายกว่ายุคที่ผ่านมาอย่างเทียบกันไม่ติดแต่นั้นเป็นเพียงมนุษย์บางกลุ่มบางส่วนที่อยู่บนเปลือกโลก นี่เท่านั้นมิใช่มนุษย์ทั้งหมดในส่วนลึกของยุคใหม่ คือ ประชากรในโลกกำลังประสบปัญหาแบบใหม่ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิดธรรมชาติขาดสมดุลภาวะโลกร้อนความโกลาหลทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม อันเป็นผลสืบเนื่องจากพัฒนาการยุคใหม่

หลังยุคใหม่ (Postmodern) คือกระแสแนว

คิดที่วิจารณ์แนวคิดแบบสมัยใหม่ใช้การไม่ได้ อีกแล้วไม่อาจเป็น แนวคิดหลักในการชี้นำอีกต่อไประบบต่างๆ ของสมัยใหม่ไม่สามารถนำมนุษย์ไปสู่เป้าหมาย ได้อย่างแท้จริงประเด็นสำคัญของการนำเสนอบทความนี้คือหลังจากกระแส ยุคใหม่เข้าทำให้พระพุทธศาสนาอ่อนตัวลงไปเมื่อยุคผ่านพ้นไปกระแสความคิดของ พระพุทธศาสนาในประเทศไทยจะพลิกฟื้นตัวเองได้หรือไม่ การที่จะเรียกศรัทธาต่อพระพุทธศาสนากลับคืนมาได้ นั้นสำหรับผู้เขียนเชื่อว่าถรรพารอครห์สพุทธธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ได้อย่างแท้จริงจะเป็นช่องทางให้ศาสนาพุทธกลับมาได้อีก พระสงฆ์ไทยที่มีความสามารถรอครห์สพุทธมาใช้อย่างได้ผลในยุคนี้มีหลายรูป เช่น หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ หลวงพ่อชา พระพรหมคุณาภร (ประยุทธ์ ปยุตโต) เป็นต้น หากเราชาวพุทธมีความมั่นใจว่ากระแสแนวคิดแบบพุทธจะช่วยเยียวยา แก้ววิกฤตโลกได้ สร้างสันติภาพแก่มวลมนุษยชาติได้ จะมีพุทธศาสตร์อะไรบ้างที่จะทำให้พระพุทธศาสนาจะพลิกฟื้นเพื่อให้หลักพุทธกลับมาชัดเจน ในหมู่คนไทยจนขยายไปสู่ส่วนต่างๆ ของเปลือกโลกได้อีกครั้ง

ขอนำแนวคิดของท่านดิช นัทธันห์ ชาวพุทธเวียดนามผู้สามารถรอครห์สพุทธธรรมมาใช้ในโลกหลังยุคใหม่ได้อย่างน่าสนใจดังนี้

นอกจากองค์ทะไลลามะแล้ว ท่านดิช นัทธันห์ เป็นภิกษุอีกรูปหนึ่งที่นิตยสารไทม์ เมื่อเร็วๆ ยกย่องให้เป็น "hero" หรือผู้มีผลงานอันโดดเด่นและเป็นแรงบันดาลใจให้แก่คนทั้งโลก หนังสือหลายเล่มของท่านดิชอันดับหนังสือขายดีทั้งในยุโรปและอเมริกา ทุกแห่งหนที่ท่านไปบรรยายจะมีผู้ฟังแน่นขนัด แม้ต้องเฝ้าผ่านประตูก็ตาม ยิ่งที่

หมู่บ้านพลัมอันเป็นสำนักของท่านในประเทศฝรั่งเศส ทุกปีจะมีผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมประจำฤดูร้อนนับพันคนในเวลาเดียวกัน คนเหล่านั้นมาจากแทบทุกทวีปทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่แอฟริกาและอเมริกาใต้

คำสอนของท่านนำความสงบเย็นและหวานความรักลงไปในจิตใจของผู้คนนับล้าน แต่น้อยคนจะตระหนักว่าความสงบเย็นและความรักที่ออกมาจากหัวใจของท่านนั้น มิได้ก่อเกิดจากการนั่งภาวนาในป่าอันสงบสงัดเท่านั้น หากยังกลั่นออกมาจากความทุกข์ยากแสนสาหัสท่ามกลางเพลิงสงครามอันยาวนาน สงครามเวียดนามได้สังหารญาติมิตร ศิษย์หาและเพื่อนร่วมชาติของท่านเป็นจำนวนมาก แต่กลับทำให้ท่านมั่นคงยิ่งขึ้นในเมตตากรุณา แม้กระทั่งกับผู้ปลิดชีวิตบุคคลที่ท่านรักท่ามกลางการตอบโต้ด้วยความอาฆาตพยาบาท ท่านเรียกร้อง การให้อภัย ขณะเดียวกันก็อุทิศตนเพื่อนำสันติภาพ กลับคืนมา ท่านเคยกล่าวถึงประเทศเวียดนามของท่านว่าเปรียบเสมือน "ดอกบัวกลางทะเลเพลิง" ชีวิตของท่านจะว่าไปแล้วไม่ได้ผิดไปจากอุปมาดังกล่าวเลย

หากจีนไม่รุกรานธิเบต โลกก็คงไม่รู้จักองค์ทะไลลามะ ในทำนองเดียวกันหากรัฐบาลเวียดนามได้ ไม่ปิดประตูหลักไสให้ท่านกลายเป็นผู้ลี้ภัย โลกก็ไม่มีโอกาสดื่มคำสัมผัสธรรมของท่านนัท ฮันห์อย่างแพร่หลายเช่นทุกวันนี้ เมื่อท่านไม่อาจเข้าประเทศเวียดนาม ได้หลังจากการไปปรณรงค์เรียกร้องสันติภาพที่สหรัฐอเมริกา อเมริกาและยุโรปจึงเปรียบเสมือนบ้านของท่านตลอด ๓๕ ปีที่ผ่านมา

หนังสือและคำสอนที่สำคัญของท่าน ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงนี้ ยิ่งท่านมาตั้งสำนักที่พลัม

ประเทศฝรั่งเศส สังฆะของท่านก็ยังรากลึก และเติบโตจนกลายเป็นพลังอันสำคัญในทางศาสนาธรรมและสันติภาพ ขณะเดียวกันก็สร้างมิติใหม่ให้แก่พระพุทธศาสนาทั้งในระดับโลกและสำหรับเวียดนามเอง

ท่านนัท ฮันห์ เป็นหนึ่งในบุคคลที่ริเริ่มนำพระพุทธศาสนาออกมาสัมพันธ์กับโลกสมัยใหม่อย่างมีพลังใน ยามที่บ้านเมืองเกิดศึกสงคราม ท่านเห็นว่าจุดยืนของพระพุทธศาสนามีได้อยู่ในการสนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่จับอาวุธทำหั่นกัน หากอยู่ที่การเสนอทางออกอย่างสันติ โดยมีความเมตตาต่อทั้งสองฝ่าย แม้นั้นจะหมายถึงการเข้าใจผิดจากทุกฝ่ายก็ตาม และในขณะที่ผู้คนกำลังเดือดร้อนจากภัยสงคราม และความยากจน ชาวพุทธไม่ควรเอาแต่นั่งภาวนาหรือแผ่เมตตาอยู่ในมุ้ง หากควรออกไปช่วยเหลือคนเหล่านั้น โดยพร้อมร่วมทุกข์ร่วมสุขกับเขา แต่สิ่งที่ต้องทำควบคู่กับปฏิบัติการทางสังคม ก็คือการเจริญสมาธิภาวนา เพื่อให้จิตใจบังเกิดความสงบ มีสติ เปี่ยมด้วยกรุณาและมีความกระจำแจ้ง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดทั้งประโยชน์ท่านและประโยชน์คนอย่างแท้จริง

นอกจากการนำพระพุทธศาสนา มาสัมพันธ์กับสังคมแล้ว ท่านนัท ฮันห์ยังเห็นว่าพระ

พุทธศาสนาอาจแยกจากชีวิตได้ การปฏิบัติธรรมมิได้หมายถึงการปลีกตัวออกจากกิจวัตรประจำวัน หากควรผสานให้กลมกลืนทุกอริยาบท ไม่ว่าจะเป็นการกิน การดื่ม การทำงาน ล้วนเป็นโอกาสแห่งการเจริญสมาธิภาวนาทั้งสิ้น พุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับชีวิต และสังคมอย่างแนบแน่นดังกล่าว ท่านนัท ฮันท์ เรียกว่า Engaged Buddhism ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

เสน่ห์แห่งคำสอนของท่านนัท ฮันท์ อยู่ที่การประยุกต์ธรรมให้ทันสมัย โดยการอิงอาศัยหลัก "ไตรสิกขา" กล่าวคือศีล สมาธิ ปัญญา แทนที่ศีลจะจำกัดอยู่ที่ศีล ๕ ในขอบเขตแคบ ๆ อย่างที่เราคุ้นเคย ท่านได้ขยายศีล ๕ ให้มีความหมายกว้างขึ้นเพื่อให้เหมาะกับสังคมสมัยใหม่ที่มีความซับซ้อนแบบยลสูงจนผู้คนสามารถเบียดเบียนกันได้แม้จะไม่เห็นตัวกัน เช่น ศีลข้อที่ ๑ อันได้แก่ปาณาติบาต ท่านว่าได้ขยายความว่าหมายถึง "การตั้งจิตที่ไม่ทำลายชีวิต ไม่ปล่อยให้ผู้อื่น ทำลายชีวิต

รวมทั้งจะไม่ส่งเสริมการทำลายชีวิตใด ๆ ในโลกนี้ โดยทั้งความคิด และในทางปฏิบัติ" ในแง่การสนับสนุนนโยบาย มาตัดตอนผู้ค้ายาเสพติด หรือการบริโภคที่ส่งเสริม อุตสาหกรรมทารุณสัตว์ ก็เท่ากับผิดศีลข้อที่ ๑ ด้วย

ในด้านสมาธิ ท่านเห็นว่าหัวใจสำคัญของสมาธิภาวนา คือการเจริญสติ เพราะสตินำไปสู่ความตื่นรู้และความตื่นรู้มิได้จำกัด อยู่ทั้งที่การรู้กายและใจของตนเท่านั้น หากยังรู้ความเป็นไปของสิ่งที่รอบตัว รวมทั้งรู้ถึงความทุกข์ยากของผู้คนด้วยแต่ละขณะเดียวกันจะต้องไม่ปล่อยให้ความทุกข์ของผู้อื่นท่วมท้นจิต จนตนเองกลายเป็นผู้ทุกข์ไปด้วยอีกคน เราจะต้องรักษาจิตให้ผ่องใสอยู่เสมอ โดยมีสติเข้าไปรับรู้ความเศร้าโศก ความโกรธ ความเกลียด และแปรให้เป็นความสงบและความรัก การตื่นอยู่เสมอด้วยสตินั้นเป็นปาฏิหาริย์ในตัวเอง ดังหนังสือเรื่อง ปาฏิหาริย์แห่งการตื่นอยู่เสมอของท่านเป็นคู่มือแนวทางให้แก่เราได้เป็นอย่างดี

การสร้างคุณภาพการศึกษา

เพ็ญไท สะพ่ายวรรณ*

งรุหร่าทำงาน ค้ม กิน หลับ นอน ได้ทั้ง กลางวัน
และกลางคืน

ด้วยความเป็นอยู่ที่เจริญรุ่งเรือง สะดวกสบาย
มนุษย์เริ่มก่อเกิดความประมาทที่ละเล็กละน้อย
มนุษย์รุ่นหลังไม่ได้เรียนรู้ความยากลำบากของ
มนุษย์รุ่นก่อนคือ ไม่ได้รับประสบการณ์ตรง
เรียนรู้จากตัวอย่างที่จำลองขึ้น ต้องการรู้จักหรือ
เห็นสัตว์ พาไปดูที่สวนสัตว์ ต้องการรู้จักปลา
ก็พาไปดูที่พิพิธภัณฑ์ปลา ต้องการรู้จักหรือเห็นกบ
ก็พาไปดูที่ฟาร์มเลี้ยงกบ เด็กบางคนเห็นกบ
กระโดด แล้ววิ่งหนีด้วยความกลัว ลักษณะ
อย่างนี้เรียกว่าผู้เรียนหรือเด็กรุ่นหลังไม่ได้ประสบ
หรือเผชิญกับประสบการณ์ตรง ทำให้เด็กเกิดความ
อ่อนแอในการต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรค และนั่น
หมายถึงมีความอ่อนแอต่อการเรียนรู้ด้วย ขาด
อุดมการณ์ ขาดความฝัน ขาดความมุ่งมั่นในการ
ต่อสู้ชีวิต เขาไม่เคยได้รับรู้เลยว่าพ่อแม่ได้ผ่าน
ความยากลำบากมาเพียงใด ฝ่ายผู้ปกครองหรือ
พ่อแม่ก็มุ่งแต่จะหาเงินมาเลี้ยงดูในครอบครัว
ในฝ่ายรัฐบาลก็คงมีความสุขใจที่สามารถจ้างครูใน
ราคาต่ำๆ แต่สามารถสอนบุตรหลานให้ได้รับการ
ศึกษาสำเร็จปริญญามาทำงานได้ เปล่าเลยเมื่อเวลา

มนุษย์เกิดมาตัวเปลือยเปล่าเหมือนกับสัตว์
โลกทั้งหลายที่เกิดมาแล้วไม่มีเสื้อผ้าอาภรณ์ประดับ
หรือปกปิดร่างกายแต่อย่างใด สัตว์โลกเหล่านั้นเป็น
อยู่อย่างนั้นตลอดชีวิต ส่วนมนุษย์ไม่สามารถดำรงชี
วิตอยู่อย่างสัตว์ทั่วไปได้จึงคิดค้นหาวิธีการที่จะดำรง
ชีวิตอยู่ในโลกนี้ให้ได้ กระบวนการคิดค้น ฝึกฝน
ศึกษา ลองผิดลองถูก จึงเกิดขึ้น ความสามารถพิเศษ
ของมนุษย์คือมันสมอง ที่เป็นเลิศประเสริฐกว่าสัตว์
โลกทั่วไปและด้วยอวัยวะ โครงสร้างของร่างกายมัน
สมอง มือเท้า ที่มีความสามารถเฉพาะเผ่ามนุษย์ประ
กอบด้วยสติปัญญามนุษย์จึงพัฒนาตัวเองขึ้นมามีการ
ดำรงชีวิตที่เหนือสัตว์โลกทุกชนิด และนั่นก็คือ
มนุษย์ได้สั่งสมสติปัญญาถ่ายทอดเรียนรู้ต่อกัน
จนกลายมาเป็นระบบ การศึกษาที่ถาวรและเป็น
เครื่องมืออันดับหนึ่งของมนุษย์ที่ใช้ในการพัฒนา
ตัวมนุษย์เองก้าวเข้าสู่ความเจริญรุ่งเรืองสามารถ
ติดต่อสื่อสารกันได้อย่างไร้ขีดจำกัดมีความเป็นอยู่

* ป.ธ., น.ธ., พธ.บ. (ครุศาสตร์), กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน) หัวหน้าสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ผ่านไปการศึกษาไทยก็ล้มลง คุณภาพลดลง ไม่เห็นความจำเป็นของการใช้ไม้เรียว ไม่เห็นความสำคัญของการท่องจำ เด็กมีความสุขกับการจับจี้รถจักรยานยนต์ โดยไม่สนใจว่าจะ ก่อความเดือดร้อนให้ใคร คุณภาพการศึกษาก็ต่ำลง ต่ำลง ซึ่งนั่นคือสัญญาณเตือนว่า คุณภาพของ คนไทยก็จะต่ำลงไป ด้วย ดังนั้นเพื่อป้องกันวิกฤต ด้านคุณภาพทางการศึกษา จึงต้องช่วยกันยก ระดับคุณภาพการศึกษาขึ้นมาโดยวิธีการต่อไปนี้

๑. ไม่ส่งเสริมและไม่สนับสนุนการใช้ยาเสพติดที่พ่อแม่ได้แก่การให้สิ่งของรางวัล งานวันเกิด งานกินเลี้ยง ความโลภเกินตัว

๒. ให้สถานศึกษาปฏิบัติตามกฎหมายการจัดการศึกษา หมายความว่า เมื่อนักเรียนต้องการเข้าเรียนโรงเรียนใดต้องได้เรียนในโรงเรียนนั้น โดยไม่ต้องใช้เงินจ้างผู้บริหารให้รับนักเรียน (ซึ่งเป็นสิ่งเลวทรามมากในระบบการศึกษา) โรงเรียนจะปฏิเสธรับนักเรียน ด้วยเหตุที่นักเรียนไม่มีเงิน ถือว่าโรงเรียนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการศึกษา

๓. ผู้ปกครองต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูกบุตรหลานได้ศึกษาอย่างเต็มความสามารถ และเต็มสติปัญญา คือไม่ส่งเสริมจนเกินความสามารถและสติปัญญาของผู้เรียน มิฉะนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตของผู้เรียนได้ เช่น การทิ้งตัวจากที่สูง หรือผูกคอตายในกรณีที่คุณเรียนไม่สามารถตอบ สนองความต้องการของผู้ปกครองได้

การส่งเสริมจนเกินความสามารถของเด็ก มีผลเสียอย่างไร คำว่า เกินความสามารถคือ เมื่อโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนสอบเข้า แต่นักเรียนสอบเข้าไม่ได้ ผู้ปกครองมุ่งหวังจะให้ลูกเข้าเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ให้จงได้ จึงเกิด

การจ้างครูหรือผู้บริหาร ตั้งแต่ 7,000-20,000 บาท เพื่อให้ทางผู้บริหารโรงเรียนรับลูกเข้าเรียน และเรื่องอย่างนี้ไม่ต้องถามหาหลักฐานการจ่ายเงินรับเงินกัน เพราะมาในลักษณะของการบริจาคด้วยความเต็มใจของผู้ปกครอง เด็กโตไปจะเป็นอย่างไร เมื่อมีการทุจริตตั้งแต่เริ่มต้นเข้าโรงเรียนแล้ว สิ่งเหล่านี้ล้วนมีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำอยู่ทุกวันนี้

๔. ต้องไม่มีคำว่าโรงเรียนในเมืองและโรงเรียนบ้านนอก คือ โรงเรียนต้องมีความเท่าเทียมกัน ทั้งด้านครูผู้สอน ครูผู้บริหาร ระบบประมาณ ห้องสมุด สื่อการสอน สวัสดิการ เพราะทุกคนเป็นคนไทย ไม่ได้แปลว่า คนในเมืองเท่านั้นเป็นคนไทยเมื่อยอมรับว่าทุกคนเป็นคนไทย (รวมทั้งพระภิกษุและสามเณรเพราะพระภิกษุและสามเณรก็เป็นคนไทย) การได้รับการบริการจากรัฐบาลไทยจึงต้องเท่าเทียมกัน

ประเทศไทยมีแผ่นดินกว้างขวาง บางแห่งเป็นภูเขา บางแห่งเป็นที่ราบสูง เป็นทุ่งนา บางแห่งเป็นพื้นที่ทำสวน บางแห่งเป็นทะเล เป็นเกาะ บางพื้นที่อุดมสมบูรณ์ บางพื้นที่แห้งแล้ง ความเป็นอยู่อดคัดค้าน ทุกพื้นที่มีคนไทยอาศัยอยู่คนที่เกิดในพื้นที่บ้านนอกแห้งแล้งยากจนเป็น ความ

ผิดด้วยหรือ โรงเรียนของพวกเขาเหล่านั้น จึงได้รับการพัฒนาน้อย ไม่เทียมเท่ากับโรงเรียน ในเมือง หรือ เขตพื้นที่อุดมสมบูรณ์

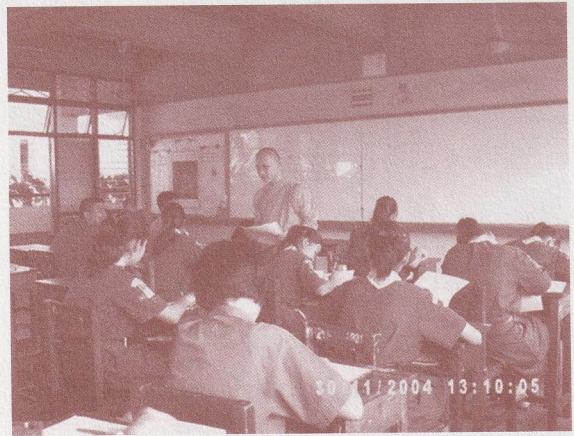
๕. ครูสอนต้องได้มาตรฐานเดียวกัน หมายความว่า ผู้ที่ผ่านกระบวนการฝึกหัดครู ต้องมีมาตรฐานแกนกลางอย่างเดียวกัน ทุกคนผ่านกระบวนการฝึกหัดครูตามหลักสูตรที่ผ่านกระบวนการกลั่นกรองแล้วว่ามีคุณภาพ และกระจายให้ทั่วทุกโรงเรียน โรงเรียนใดห่างไกลต้องส่งครูที่มีสติปัญญาเป็นเลิศไปสอน และทุกโรงเรียนคือสถานที่ทำงานของครู หาใช่เป็นสถานที่พักผ่อนไม่ ต้องกำจัดคำว่า "ครูลั่น" และ "ครูขาดแคลน" ออกจากสารบบการศึกษาไทย

๖. ใช้หลักการไม่ใช่หลักเกรงใจ ความเกรงใจเป็นสมบัติของผู้ดีก็จริง แต่ในระบบการศึกษา ความเกรงใจจะทำให้เกิดความเสียหายอย่างใหญ่หลวง มีผลกระทบถึงคุณภาพการศึกษาของพลเมือง ความเกรงใจนี้มักเกิดระหว่างผู้น้อยกับผู้ใหญ่ ผู้น้อยเกรงใจผู้ใหญ่ บางเรื่องเห็นว่าไม่ถูกต้อง ผู้น้อยรู้สึกเกรงใจ ต่อผู้ใหญ่จึงไม่กล้าคัดค้าน หรือแสดงความคิดเห็น หากแสดงความคิดเห็น ไปก็ ไม่แน่ใจว่าผู้ใหญ่จะพอใจหรือไม่ หากไม่เป็นที่พอใจอาจเกิดความเสียหายแก่ตน

เพื่อความเจริญก้าวหน้าของการศึกษา ผู้ใหญ่จึงต้องใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังข้อคิด ความเห็นของผู้น้อย ผู้น้อยมักมีความคิดอะไรที่ดีๆ และมีความคิดที่รวดเร็ว ก้าวหน้า ในขณะที่ผู้ใหญ่วัยมีอายุมากแล้ว ความคิดอาจจะทื่อและมีลักษณะ ไม่อยากคิด

การจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพก้าวหน้า จึงต้องใช้หลักการ หลักการคือ หลักธรรม หลักความถูกต้อง หลักกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ

หลักการบริหาร หลักสูตร ที่จะก่อให้เกิดความ เจริญก้าวหน้า (ถ้าใช้หลักกฎเมื่อไรก็พังทุกที)

๗. ผู้บริหารต้องทำหน้าที่ในการบริหาร ผู้บริหารคือผู้อยู่ในที่สูงหรืออยู่บนยอด ไม่มองขึ้นไปบนท้องฟ้า ดูก่อนเมฆลอย ดูความเจิดจ้า ของดวงอาทิตย์ ดูดวงดาวที่เปล่งแสง พิจารณารাত্রี ในยามมืดมิด ขบคิดการแก้ปัญหาในองค์กร ปัญหาใดคิดไม่ออกแก้ไขไม่ตก เชิญคณะกรรมการ มาร่วมประชุมหาแนวทางแก้ไข ผู้บริหารต้อง เอาหูไปใส่สายฟ้าเอาตาไปดูคนทำงาน

เมื่อมองเบื้องบนแล้ว ต้องก้มมองเบื้องล่าง ผู้บริหารอยู่ที่สูงเมื่อก้มมองลงมาก็จะเห็นสิ่งต่างๆ อยู่รอบตัว ผู้บริหารต้องขยันมอง ต้องรู้เวลาที่มอง ต้องการดูเงาต้นไม้ทางทิศตะวันตก ท่านต้อง ดูเวลาเช้า หากขึ้นไปดูตอนเที่ยงย่อมมองไม่เห็นเงา ของต้นไม้ทางทิศตะวันตก ขณะเดียวกัน ถ้าผู้บริหาร ต้องการเห็นเงาของต้นไม้ทางทิศตะวันออก ก็ต้องขึ้นไปดูตอนเย็น การจะมองดู อะไรให้เห็น ชัดจึงต้องรู้จักเวลาดู

การมองเห็นท้องฟ้า (อนาคต) การมองเห็น แผ่นดิน (ปัจจุบัน) และการมองเห็นการเปลี่ยนแปลง (เงา) ย่อมนำไปสู่การขบคิดและบริหารองค์กร การจัดการ ศึกษาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและมี

คุณภาพได้

๘. ข้อสำคัญในการสร้างคุณภาพการศึกษาของไทยคือตัวครู

ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่า รัฐบาลต้องการสร้างคุณภาพทางการศึกษาไทยด้วยความจริงใจหรือไม่ ถ้ามีความมุ่งมั่นที่จะสร้างต้องสร้างให้ได้ นั่นคือ

๘.๑ นโยบายการศึกษาต้องเป็นข้อที่ 1 ของนโยบายบริหารประเทศและต้องจัดทำเป็นที่ 1 ของทุกรัฐบาล จะเป็นรัฐบาลจากปากปิ่นของทหารหรือจากปากกาของประชาชนก็ตาม ต้องวางนโยบายการศึกษาเป็นข้อที่ 1 เสมอ

๘.๒ รัฐบาลต้องให้ความสำคัญกับครู ให้เกียรติครู อะไรก็ตามที่มีความสำคัญ มีค่า มีคุณ มีประโยชน์ มนุษย์ทั้งหลายมุ่งแสวงหาสิ่งนั้น การจะให้ครูมีค่ามีคุณมีประโยชน์ต้องเริ่มจาก

๑) คัดคนที่จะเรียนครู ต้องมีความฉลาด มีคุณธรรมอันดับหนึ่งของจังหวัด อันดับหนึ่งของประเทศเข้ามาศึกษาในคณะครุศาสตร์หรือคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อเป็นครู ที่มีมันสมองเป็นเลิศ

๒) สนับสนุนเงินเดือน สวัสดิการ ให้สูงกว่า วิชาชีพอื่นๆ เพื่อจูงใจให้ผู้มีปัญญาเลิศมาเรียนครู

๓) ให้มีผู้ช่วยครูในการเตรียม

การสอน

๔) ให้มีเจ้าหน้าที่ธุรการในโรงเรียน ซึ่งต้องไม่ใช่ครู

๕) ห้ามครูทำธุรกิจอื่นใด

๘.๓ พรรคการเมือง พรรคการเมืองต้องชูนโยบายการศึกษามาเป็นนโยบายในการหาเสียง และนำไปเป็นนโยบายการบริหารประเทศ

๘.๔ ประชาชน ต้องสร้างจิตสำนึก สอนลูกหลานที่มีสติปัญญาดี ให้มีความเสียสละ ประโยชน์ส่วนตนมาสร้างประโยชน์ให้ประเทศชาติ ที่ยิ่งใหญ่กว่าประโยชน์ส่วนตนด้วยการมาเรียนครูและสอนลูกหลานให้ฉลาด

๘.๕ พระภิกษุ ในฝ่ายของพระภิกษุและสามเณรหรือวัด ซึ่งเป็นผู้วางรากฐานทางการศึกษาให้กับประเทศไทยมาแต่โบราณจะต้องเป็นผู้นำในเรื่องการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและต้องทำให้เป็นตัวอย่างในแง่ของคุณภาพ ทั้งด้านวิชาการ ด้านความประพฤติที่เรียกว่า วิชาจรณสัมปันโน โดยเฉพาะพระภิกษุที่ศึกษาภาษาบาลีสอบได้เปรียญธรรม ๘ ประโยค ต้องมาศึกษาวิชาครู ศึกษาวิธีการสอนและสอนประชาชน สอนลูกหลานให้ฉลาด

สรุปความได้ว่า การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้นคนในประเทศต้องประหยัดเพื่อจะได้มีเงินไปจ้างครูสอน ครูที่จะสอนต้องคัดมาจากคนที่มีสติปัญญา เป็นเลิศโดยรัฐบาลให้การสนับสนุนด้านสวัสดิการ ให้มีผู้ช่วยครู มีเจ้าหน้าที่ธุรการในโรงเรียนและพระภิกษุที่มีสติปัญญา เป็นเลิศควรศึกษาในคณะครุศาสตร์เพื่อจะได้เป็นครูที่เลิศด้วยสติปัญญาสามารถสอนลูกหลานให้ฉลาดตาม อันจะเป็นทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่กับชาติไทยตลอดไป

ธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต

ความหวัง กับ ความขาดแคลน

ผศ.ดร.สุรเชิด อรรถาภิษฐ์ *

ธรรมชาติมิได้สร้างความสมบูรณ์ถาวร ให้กับสิ่งมีชีวิต แต่ให้ทุกอย่างเป็นความสมบูรณ์เพียงครั้งเดียว อีกครั้งหนึ่งให้แต่ละชีวิตแสวงหาเพิ่มเอาเอง นี่เป็นความดีของธรรมชาติ เพราะทำให้ชีวิตนั้น ๆ พยายามเสาะหา หรือกระทำการอย่างใด อย่างหนึ่งเพื่อความสมบูรณ์ และความอยู่รอด ทำให้ชีวิตนั้น ๆ ปรับตัว และกระทำการอย่างใด อย่างหนึ่งเพื่อความอยู่รอด

การกระทำใด ๆ ต้องมีผลตอบแทนที่พอใจ หรือสมเหตุสมผล จึงมีการกระทำนั้น ๆ

สิ่งมีชีวิตต้องหายใจ ต้องกิน ต้องนอน ต้องสืบพันธุ์ เพราะถ้าไม่ทำ จะต้องตายหรือสูญพันธุ์ในที่สุด

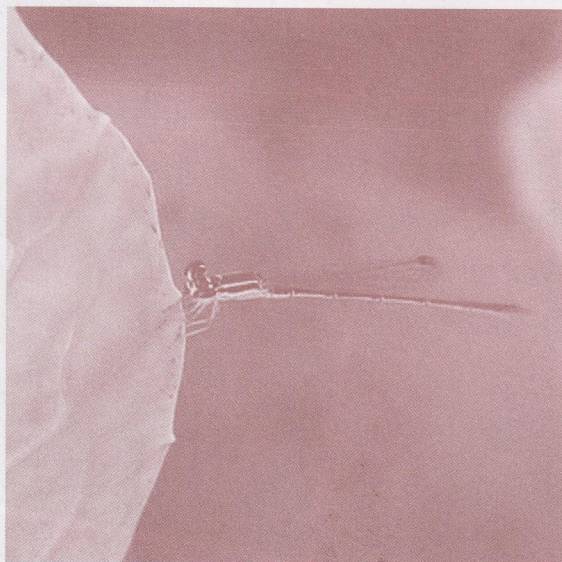
ต้นไม้หลายชนิดมีดอก มีสี มีกลิ่น เพื่อให้แมลงสนใจ แมลงมีน้ำหวานให้อีก สำหรับแมลงบางชนิด ผลก็คือแมลงเหล่านั้นมาผสมเกสรให้ทำให้เกิดผล และขยายพันธุ์ต่อไป

ต้นฤดูฝน ฝูงปลาว่ายทวนน้ำโดยมีความหวังที่ยิ่งใหญ่ในชีวิต คือได้พบหนุมสาวปลาต่างวัย ได้พบกับน้ำใหม่ อาหารใหม่ก็มากับน้ำ ชีวิตใหม่ครอบครัวใหม่ ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นกว่าเดิม

ซึ่งเป็นความหวังที่ตรง หรือใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด

มนุษย์มีความหวังมากมาย และซับซ้อนมาก เพราะเราเป็นมนุษย์ จะต้องรู้เรื่องมนุษย์มากที่สุด และมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน มนุษย์มีความหวังมาตั้งแต่เกิด จนตาย ทั้งก่อนเกิด และหลังตายด้วย กิจกรรมความหวัง และสร้างความหวังเป็นกิจกรรมที่ทรงพลังมากที่สุด

พ่อแม่หวังมีลูกที่คลอดออกมาสมบูรณ์

* ป.ธ.๕ , ศ.บ. (ปรัชญา) , M.A. (Hist) , Ph.D. (Hist) กรรมการสภา ม.ราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์พิเศษสาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หวังว่าลูกเป็นคนเก่ง ฉลาด
ลูกตอนยังเด็กก็หวังจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดี
หนุ่มสาวหวังได้พบกับคนรักที่ถูกต้อง
หนุ่มสาวหวังมีครอบครัวที่สมบูรณ์
และมั่นคง

หวังมีอำนาจในการเมือง ในสังคม
หวังให้สังคมดีขึ้น

หวังเป็นผู้จัดการสังคมและประเทศชาติ
หวังรวยปฏิหาริย์ หวังรวยจากการพนัน
หวังสบายขึ้นปลายชีวิต

หวังได้เกิดใหม่

หวังได้อยู่กับพระเจ้าถาวร

หวังได้อยู่สวรรค์ชั่วกาลนาน

หวังหมดกิเลส

หวังได้ไปสู่โลกใหม่ในกาแลกซี่ใหม่

ฯลฯ

ความหวังเกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลา ความหวัง
ของมนุษย์มักจะเป็นจริงเสมอ แต่อาจต่างกาล
ต่างสถานที่ มนุษย์ใช้จ่ายและใช้เวลาเกี่ยวกับ ความ
หวังมากกว่าใช้กับชีวิตจริงเสียอีก ถ้าฟังชีวิตจริง ซึ่ง
มีเพียง นอน กิน ถ่าย และสืบพันธุ์ อันเป็นชีวิตจริง
มนุษย์ไม่ต้องมีศาสนา ไม่ต้องมีรัฐบาล ไม่ต้องมีโรง
เรียนก็อยู่กันได้

ความหวังของมนุษย์บางครั้งเราเรียกว่า
ความฝัน เพราะเป็นความหวังล่วงหน้าที่ยาวไกล
บางอย่างเป็นพันปี หรือมากกว่า แต่ในที่สุด มนุษย์
ก็สามารถทำให้มันเป็นความจริงได้ในเวลาต่อมา

ศาสนากับความหวัง

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกล้วนมี
ความจำเป็น และสมควรที่เกิดขึ้น มันจึงเกิดขึ้น
พัฒนาการต่าง ๆ ของสังคมมนุษย์จะเปลี่ยนแปลง

ไปตามอายุของสังคมมนุษย์เช่นบางช่วงเวลา มี ขบวนการกองโจรควบคุมพื้นที่ระดับต่างๆ บางกลุ่ม ก็พัฒนาขึ้นมาเป็นผู้บริหารประเทศชาติ บางกลุ่มก็ หายไป

ปรากฏการณ์ที่สำคัญอย่างยิ่งที่เกิดขึ้น ในสังคมมนุษย์คือความเชื่อ หรือศาสนา ผลจาก ศาสนาที่สำคัญที่สุดคือความหวัง และการแสวงหา ที่ไม่มีวันหยุด ศาสนาจึงทำให้ สังคมมนุษย์มีชีวิตชีวา อยู่ตลอด ไม่หยุดนิ่ง

ทุกศาสนาสอนให้มีความหวังระดับต่าง ๆ ทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว และในชาติ หน้า ทุกศาสนาสอนให้มีความหวังในทางที่ดีขึ้น

เมื่อมีความหวังมนุษย์ก็แสวงหาทางที่จะ ให้บรรลุลความหวังนั้น มนุษย์จึงมีกิจกรรมอยู่ ตลอดเวลา ทำให้มนุษย์ลืมความทุกข์ และมีการ พัฒนาอยู่ตลอดเวลา

ความหวังสูงสุดของศาสนา

ทุกศาสนาจะตั้งเป้าหมายสูงสุดของ ศาสนิกเอาไว้ ทุกคนที่ถือศาสนาจึงเป็นผู้ที่ไม่สิ้นหวัง ในชีวิตปัจจุบันทุกคนรู้ว่าเกิดมาต้องตาย แต่เมื่อ ตายแล้วจะมีภาวะเป็นอย่างไร จุดนี้เป็นหัวใจ ของทุกศาสนา สมัยพุทธกาล มีกลุ่มที่มีความเห็นอยู่ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มเห็นว่าตายไปแล้วสูญไปเลย ไม่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มาเกิดใหม่ อีกพวก หนึ่งเห็นว่าไม่สูญตายแล้วก็กลับมาเกิดใหม่ใน เฝ้าพันธุ์เชื้อชาติเดิม

เรื่องนี้พระพุทธเจ้าทรงเลือกทางสายกลาง คือกลับมาเกิดที่เดิมก็มี พัฒนาสูงขึ้นก็มีเปลี่ยน สถานะ เมื่อหมดกิเลสเป็นปรินิพพานก็มีเหมือนกับ ดื่มน้ำหรือเผาไม้ ส่วนประกอบของน้ำ และต้นไม้ ย่อมแยกสลายไป ผู้พัฒนาคุณภาพตัวเอง เมื่อตายไป

ย่อมมีความหวังที่ดีขึ้น คือไปอยู่ในเทวโลกหรือ พรหมโลก ถ้ามาเกิดเป็นมนุษย์ก็จะเป็นยอดของมนุษย์

ศาสนาอื่นๆ ทุกศาสนามีความในชาติหน้า คือหลังจากตายทั้งนั้น ส่วนใหญ่ก็จะไปอยู่กับ พระเจ้าหรือปรมาตมัน อันเป็นดินแดนแห่งความ สมบูรณ์ในอุดมคติ คือสิ่งใดที่เราไม่ชอบจะไม่มี ในเทวโลก มีแต่สิ่งที่เราชอบทั้งนั้น เราจึงสั่งเสีย ผู้ตายให้ไปที่ ชอบ ๆ เกิด ความหวัง ความดี ความชอบ จึงมักจะมาด้วยกัน

ความฝัน ความหวัง และอุดมคติ

ชีวิตเป้าหมายที่ดีขึ้นในอนาคต เราจึง เรียกความฝัน ความหวัง หรืออุดมคติ ก็ย่อมได้ ก่อนไปสู่จุดใด ๆ เรามักจะฝันไปก่อนความคาดหวัง ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องไปกระทั่งเวลาหลับเราจึงเรียกว่า เป็นความฝัน

หนุ่มสาวก่อนแต่งงานมักจะฝันถึงเพศ ตรงกันข้าม

เด็กจะฝันอยากเป็นผู้ใหญ่

สามัญชนจะฝันเป็นประมุข

ชีวิตของเทวดา จะเป็นความหวังของมนุษย์ ทุกคน

ชีวิตของเทวดามีมนุษย์ฝันถึงเมื่อ ราว ๓-๔ พันปี ที่ผ่านมามีลักษณะเหมือนสังคมมนุษย์ในปัจจุบันนี้มาก เช่น

เหาะได้

มีอาหารทิพย์ไม่ต้องหุง ต้มแกงกิน

มีหู ตาทิพย์

บ้านเมืองสว่างไสวตลอดเวลา ทั้งกลางวัน กลางคืน

มีอาวุธทางไกล โดยไม่ต้องเดินเข้าไป ต่อสู้ซึ่งหน้า

อาวุธชิ้นเดียวทำร้ายศัตรูได้จำนวนมาก เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า โลกปัจจุบันพัฒนามาตามลายแทงแห่ง ความฝันในอดีตทั้งนั้น

หน้าที่ของสิ่งมีชีวิต

ทุกชีวิต มีหน้าที่หลัก อยู่เหมือนกัน ๔

ประการ คือ กิน นอน ถ่าย และขยายพันธุ์ แต่เนื่องจากชีวิตทั้งหลายมีขนาด รูปแบบ และธรรมชาติอื่น ๆ แตกต่างกัน จึงมีพฤติกรรมแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของร่างกายดังเช่น

เทวดา มนุษย์ สัตว์ พืช จุลินทรีย์ และ โอปปาติกะ มีรูปร่างและขนาดต่างกันทั้ง ในระหว่างกลุ่ม และภายในกลุ่ม การกิน นอน ถ่าย และขยายพันธุ์ จึงแตกต่างกันแน่นอน

นอกจากหน้าที่เฉพาะตัว ๔ อย่างที่กล่าวมาแล้วนั้น สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ยังต้องมีหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมาย (จากพระเจ้า) และหน้าที่โดย อาสาสมัคร (พัฒนาและสร้างสรรค์) แต่ละประเภทของชีวิตย่อมมีหน้าที่ ที่แตกต่างกันออกไป เช่นปลวกมีหน้าที่พรวนดิน นกทำหน้าที่กระจายพืช บางชนิดไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ ต้นไม้ทำหน้าที่รับพลังงานจากดวงอาทิตย์เพื่อกระจายไปยังชีวิตอื่น

ประเภทของชีวิตแต่ละอย่างมีจำนวนมาก

แต่อาจรวมกันเป็น ๑ หน่วย หรือ ๑ ใจได้ เช่น ตัวอย
าง ไคโนเสาร์ เมื่อรวมความเป็น ไคโนเสาร์ ก็มีเป็น
หนึ่งเดียว เมื่อมีเกิดก็ต้องมีดับ เราจะเห็น ได้ว่าเชื้อ
โรคชนิดเดียวกันมักจะถูกปราบด้วยยา ชนิดเดียวกัน

หน้าที่กับสุจริตและทุจริต

ถ้าเรามองโลกด้วยใจเป็นกลาง และเป็น
ธรรม ไม่ยึดถือว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่าง
แล้วจะเห็นว่า ทุกชีวิตต่าง ก็มีหน้าที่ของตน
เป็นอย่างดี โลกจึงมีทุกระสทุกรูปแบบ ในแต่ละชีวิต
ในแต่ละกลุ่มชีวิต ก็จะมีพฤติกรรมหลากหลาย
มีทุกระส ทุกรูปแบบเช่นเดียวกัน ทุกพฤติกรรมล้วน
มีประโยชน์ทั้งสิ้น

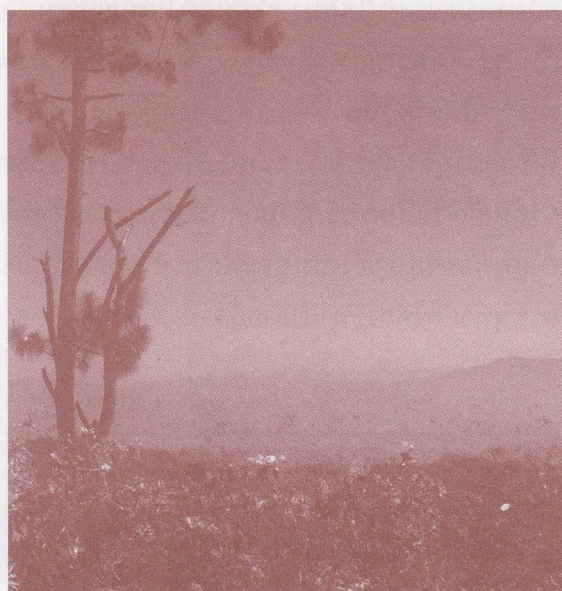
พฤติกรรมของชีวิตต่าง ๆ จะมีมุมมอง
สองด้านเสมอ ดังเช่น

เป็นผู้ให้ เป็นผู้รับ

เอาเปรียบ และถูกเอาเปรียบ

เป็นผู้ฆ่า และถูกฆ่า

ทำผู้อื่นให้เดือดร้อน และเดือดร้อนเพราะ
ผู้อื่น
รบกวนเขา และถูกเขารบกวน เป็นต้น

รายงานการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกธรรมและแผนกบาลี

โดย ธนุ ศรีทอง *

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาซึ่งเป็นเนื้อแท้ของชีวิตพรหมจรรย์ จะเห็นได้จากคำสอนและบทบัญญัติต่างๆ ของพระพุทธเจ้ามีสาระสำคัญเพื่อส่งเสริมการอบรมศึกษาทั้งในทางธรรมและทางวินัย สมัยพุทธกาลผู้ที่เข้ามาบวชเป็นสาวกของพระพุทธเจ้าจะต้องทำกิจในพุทธศาสนาเรียกว่า "ธุระ" มี ๒ ประการคือ ๑) คณธุระ ได้แก่หน้าที่หรือภารกิจในการเรียนพระคัมภีร์หรือการศึกษาปริยัติธรรม ๒) วิปัสสนาธุระ ได้แก่หน้าที่หรือภารกิจในการฝึกศึกษาหรือเจริญวิปัสสนา การศึกษาในสมัยพุทธกาลเป็นการศึกษาจากพระพุทธเจ้าโดยตรงบ้าง จากพระอรหันต์ที่เป็นสาวกของพระองค์บ้างโดยวิธีการที่เรียกว่ามุขปาฐะ การทำหน้าที่ทั้งสองประการข้างต้นถือว่าเป็นการรักษาหลักพุทธธรรมและสืบต่ออายุพุทธศาสนาซึ่งเป็นธุระที่พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้าได้กระทำตามลำดับ

การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทยเท่าที่ปรากฏตามเอกสารหลักฐาน พบว่าพระสงฆ์ไทยตั้งแต่สมัยล้านนเป็นต้นมามีการจัดการศึกษาทั้งฝ่ายคณธุระและฝ่ายวิปัสสนาธุระมาโดยลำดับ กล่าวเฉพาะฝ่ายคณธุระ และได้มีพัฒนาการมาจนถึงปัจจุบัน กล่าวเฉพาะด้านการศาสนศึกษา คณะสงฆ์ได้จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและพระแผนกบาลี สำหรับพระภิกษุและสามเณรมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน แม้จะมีการปรับปรุงและพัฒนา มาโดยลำดับ พบว่าการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและแผนกบาลีของคณะสงฆ์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนับว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็นเห็นได้จากสถิติการเข้าศึกษาและ ผลผลิตมีจำนวนน้อยลง ทั้งคณะสงฆ์และรัฐเอง แม้จะมีการดูแลและ สนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมมาโดยตลอด แต่ก็ยังไม่เป็นการเพียงพอเมื่อมองในแง่ที่พุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักและมีศาสนิกมากเป็นอันดับหนึ่งในประเทศไทย

* น.ธ. เอก, ป.ธ. ๕, พธ.บ. (อังกฤษ), M.A. (English), P.G. Diploma (Journalism).

๑ รองผู้อำนวยการสำนักวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.

ผลงานวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑.

ปีงบประมาณ ๒๕๔๘ สนับสนุนโดยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

๒) เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

กรอบแนวคิดในการทำวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบในการ ศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

กรอบแนวคิดและทฤษฎีการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎี

- แนวคิดทฤษฎีการบริหารการศึกษา
- แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธ
- นโยบายและกฎหมายของรัฐเกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี
- นโยบายและกฎหมายของคณะสงฆ์เกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี
- สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย
- ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง
- เอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีเชิงระบบ

■ ปัจจัยนำเข้า

- ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม
- ด้านบุคลากร
- ด้านระบบบริหารจัดการ
- ด้านงบประมาณ
- ด้านหลักสูตร

■ ปัจจัยกระบวนการ

- ด้านการเรียนการสอน
- ด้านการประกันคุณภาพ

■ ปัจจัยผลผลิต

- ด้านคุณภาพ ผู้เรียน

■ ปัจจัยผลกระทบ

- ด้านความพึงพอใจของคณะสงฆ์ และชุมชน

สภาพทั่วไป/แนวทางการพัฒนา

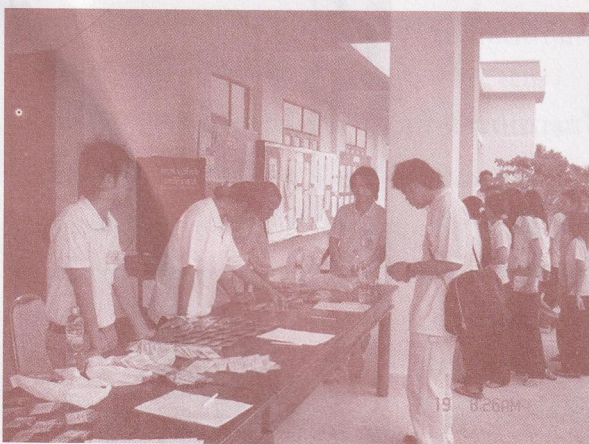
- สภาพทั่วไปของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี
- แนวทางในการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี

ขั้นตอนในการทำวิจัย

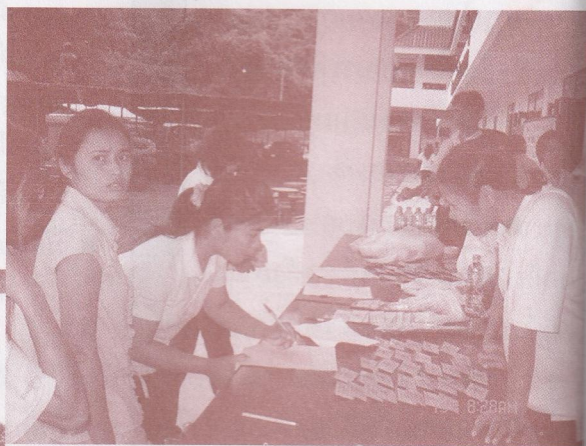
๑) **ขั้นรวบรวมข้อมูล** การรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ (๑) ใช้แบบบันทึกการค้นคว้าเก็บรวบรวมข้อมูล (๒) แบบบันทึกการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย นักวิชาการ ๔ รูป/คน ผู้บริหารคณะสงฆ์ จำนวน ๕ รูป ผู้บริหารและครูสำนักเรียนพระปริยัติแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ จำนวน ๒๔ รูป และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ จำนวน ๘ คน และเอกสารที่เกี่ยวข้อง (๓) ใช้แบบบันทึกการสังเกต ใช้บันทึกการสังเกตเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในการดำเนินการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี จำนวน ๑๒ สำนักเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

๒) **ขั้นตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล** จัดประชุมและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างที่ปรึกษาหัวหน้าโครงการวิจัยและผู้ร่วมวิจัยเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและตรวจสอบข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ

๓) **ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล** เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีเจาะจงจากสำนักเรียนในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ที่ได้กำหนดไว้

๔) **ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล** การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ซึ่งจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นต่างๆ ดังนี้ (๑) วิเคราะห์สภาพทั่วไป ในการดำเนินการของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค ๑๑ (๒) วิเคราะห์แนวพัฒนาการศึกษาของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ (๓) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อมูลในการ ค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต ใช้วิธี วิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Analysis)

๕) **ขั้นสรุปข้อมูล** สรุปข้อมูลโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ

๖) **ขั้นนำเสนอข้อมูลและเผยแพร่**

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

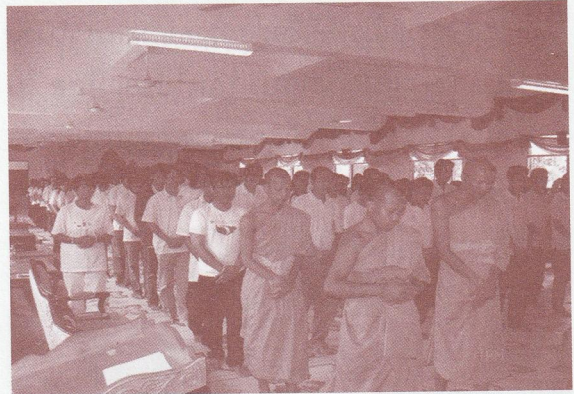
๑. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๑.๑ ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

๑.๑.๑ ในด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสำนักเรียน พระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีที่ตั้งอยู่ในระดับจังหวัด ควรประยุกต์หลักกิจกรรม ๕ ส. มาใช้เพื่อพัฒนาอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อบรรยากาศการทำงานและบรรยากาศการเรียนการสอนให้มากที่สุด เช่น การแยกแยะสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้บ่อยสิ่งของที่ใช้น้อยครั้ง หรือสิ่งของที่ไม่จำเป็น การจัดสถานที่และของใช้ให้เรียบร้อยเป็นหมวดหมู่ใช้และเก็บง่ายโดยคำนึงถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการทำงาน การทำความสะอาดอยู่เสมอ การรักษาสภาพเก็บง่ายใช้คล่องสะดวกและสะอาด การฝึกบุคลากรของสำนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในการทำงาน เป็นต้น ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องก่อสร้างอาคารเพิ่มเติมควรมีการวางแผนการก่อสร้างอาคารให้เหมาะสม ควรสร้างบรรยากาศทางธรรมชาติให้เอื้อต่อการทำงานและการเรียนการสอน เช่น การปลูกต้นไม้ภายในบริเวณสำนักเรียน การจัดโครงการต้นไม้พูดได้ จัดปายนิเทศ เป็นต้น

๑.๑.๒ ในด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีที่ตั้งอยู่ในระดับอำเภอ ควรประยุกต์หลักกิจกรรม ๕ ส. มาใช้เพื่อพัฒนา

อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อบรรยากาศ การทำงานและบรรยากาศการเรียนการสอนให้มากที่สุด เช่น การแยกแยะสิ่งของที่จำเป็นต้องใช้บ่อยสิ่งของ ที่ใช้น้อยครั้งหรือสิ่งของที่ไม่จำเป็น การจัด สถานที่และของใช้ให้เรียบร้อยเป็นหมวดหมู่ใช้และ เก็บง่ายโดยคำนึงถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพและความ ปลอดภัยในการทำงาน การทำความสะอาดอยู่เสมอ การรักษาสภาพเก็บง่ายใช้คล่องสะดวกและสะอาด การฝึกบุคลากรของสำนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในการ ทำงาน เป็นต้น ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องก่อสร้างอาคารเพิ่มเติมควรมีการวางแผนการก่อสร้างอาคาร ให้เหมาะสม

๑.๑.๓ ในด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมของสำนักเรียน พระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีที่ตั้งอยู่ในระดับตำบล ควรประยุกต์หลักกิจกรรม ๕ ส. เช่น การแยกแยะสิ่งของที่ต้องใช้บ่อยสิ่งของ ที่ใช้น้อยครั้งหรือสิ่งของที่ไม่จำเป็น การจัดสถานที่และของใช้ให้เรียบร้อยเป็น หมวดหมู่ใช้และเก็บง่ายโดยคำนึงถึงคุณภาพ ประสิทธิภาพและความปลอดภัยในการทำงาน การทำความสะอาดอยู่เสมอ การรักษาสภาพเก็บง่ายใช้คล่องสะดวกและ สะอาด การฝึกบุคลากรของสำนักเรียนให้มีระเบียบวินัยในการทำงาน เป็นต้น มาใช้เพื่อพัฒนาอาคาร สถานที่

ที่และสภาพแวดล้อมให้อื้อต่อบรรยากาศการทำงาน และบรรยากาศการเรียนการสอนให้มากที่สุด ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องก่อสร้างอาคารเพิ่มเติม ควรมีการวางแผนการก่อสร้างอาคารให้เหมาะสม

๑.๒ ด้านบุคลากร

๑.๒.๑ ในด้านบุคลากรที่เป็นผู้บริหาร สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ควรพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านการบริหาร การศึกษา โดยในระยะสั้นอาจจัดการอบรม จัดส่งเข้าร่วมอบรม เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านบริหารวิชาการ ตลอดจนกระทั่งด้านหลักสูตรและการสอน เป็นต้น ส่วนในระยะยาวอาจมีการสร้างบุคลากรโดยส่งเข้า ศึกษาในหลักสูตรการบริหารการศึกษา

๑.๒.๒ ในด้านบุคลากรที่เป็นครู สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ควรพัฒนาครูด้านหลักสูตรและการสอน โดยในระยะสั้นอาจจัดการอบรม จัดส่งเข้าร่วมอบรม เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีทางการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ เป็นต้น ส่วนในระยะยาวอาจมีการสร้าง บุคลากรครูโดยส่งเข้าศึกษาในสาขาวิชาหลักสูตร

และการสอน คณะศึกษาศาสตร์หรือคณะครุศาสตร์

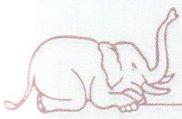
๑.๒.๓ ในด้านบุคลากรที่เป็นนักเรียน สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ควรมีแผนนโยบายเพื่อหามาตรการ ในการเพิ่มปริมาณนักเรียน เช่น โครงการสร้าง ศาสนาทายาทหนึ่งตำบลหนึ่งศาสนทายาท เป็นต้น และพัฒนาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ให้สามารถ เชื่อมโยงกับการจัดการศึกษาของรัฐ ทั้งนี้เพื่อเป็น การสร้างแรงจูงใจในการเข้ามาบวชเรียนและเสริมสร้าง คุณภาพการศึกษา

๑.๓ ด้านระบบบริหารจัดการ

๑.๓.๑ ในด้านนโยบายแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการ สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ควรดำเนินการให้มีแนวนโยบายที่เป็นรูปธรรมโดยอาจจัดทำแผนพัฒนา แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการเพื่อนำสู่การปฏิบัติ และอาจมีระบบการกำกับติดตาม ควบคุม ตรวจสอบ การปฏิบัติตามแผนพัฒนา ตลอดจนกระทั่งมีการ ประเมินนโยบาย แผนพัฒนา แผนกลยุทธ์และแผน ปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบการ บริหารจัดการ

๑.๓.๒ ในด้านโครงสร้างองค์กร และรูปแบบการบริหารจัดการ สำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ควรดำเนินการเพื่อกำหนดให้มีคณะกรรมการในระดับ สถานศึกษาโดยอาจกำหนดโครงสร้างให้มีบุคลากร ของรัฐและชุมชนมีส่วนในการบริหารการศึกษา

๑.๓.๓ ในด้านการสรรหาบุคลากร และระบบการคัดเลือก สำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ควรดำเนินการให้มี ข้อกำหนดหรือระบบการสรรหาและการคัดเลือก บุคลากร

๑.๓.๔ ในด้านการพัฒนาบุคลากร
สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี
ควรมีการกำหนดแนวทางและวิธีการพัฒนาผู้บริหาร
และครูอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระยะสั้นและ
ระยะยาว

๑.๓.๕ ในด้านภาระงานสำนักเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี
ควรดำเนินการให้มีการกำหนดภาระงานบุคลากร
ทุกระดับไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

๑.๓.๖ ในด้านสถานภาพของ
บุคลากร สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
และแผนกบาลี มีสถานภาพในฐานะพระสงฆ์
ชัดเจนอยู่แล้ว

๑.๔ ด้านงบประมาณ

๑.๔.๑ ในด้านแหล่งงบประมาณ
สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี
ควรมีการวางแผนในการระดมทุนจากแหล่งทุนทั้งภายใน
และภายนอกองค์กร มีการกำหนดระเบียบ วิธีการ และ
แนวทางปฏิบัติในการระดมทุนเป็นลายลักษณ์อักษร
ชัดเจน มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ นอกจากนี้
หน่วยงานหรือองค์กรบริหารของรัฐในระดับ
ท้องถิ่นควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการ
จัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และ
แผนกบาลีอย่างเป็นรูปธรรม

๑.๔.๒ ในด้านการจัดสรรงบประมาณ รัฐควรจัดสรรงบประมาณให้สำนักเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี
โดยใช้เกณฑ์ที่ใกล้เคียงหรือเกณฑ์เดียวกันกับการ
พิจารณาจัดสรรให้แก่การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑.๔.๓ ในด้านบัญชีและการ
ตรวจสอบ รัฐหรือคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม
สนับสนุนให้สำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนก

ธรรมและแผนกบาลีมีระบบการดำเนินงานด้าน
บัญชีและระบบการตรวจสอบให้เป็นรูปธรรม

๑.๕ ด้านหลักสูตร

๑.๕.๑ ในด้านมาตรฐานของ
หลักสูตร คณะสงฆ์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ
ปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรของการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี
ให้เป็นไปตามทฤษฎีการสร้างหลักสูตร หรืออาจ
ปรับให้มีโครงสร้างหลักที่สำคัญ เช่น จุดมุ่งหมาย
ของหลักสูตร เนื้อหาของหลักสูตร กระบวนการ
เรียนการสอน กระบวนการวิธีการวัดผลประเมินผล
 เป็นต้น

๑.๕.๒ ในด้านความก้าวหน้า
ทันสมัยของหลักสูตร คณะสงฆ์หรือผู้เกี่ยวข้อง
ควรดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้
มีความทันสมัยมีความยืดหยุ่นสามารถเชื่อมโยงกับ
การศึกษาของรัฐให้มากขึ้นโดยอาจเพิ่มเติมกลุ่ม
สาระการศึกษาขั้นพื้นฐานบางกลุ่มที่มีความจำเป็น
และเหมาะสมกับสมณภาวะ ตลอดจนครอบคลุม
ภารกิจหลักของคณะสงฆ์ อีกส่วนหนึ่งด้วย ทั้งนี้
เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการรักษาพระพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม ในการปรับหลักสูตรควรคำนึงถึง การศึกษาเพื่อความเป็นศาสนทายาท

๑.๖ ด้านการเรียนการสอน

๑.๖.๑ ในด้านกิจกรรมการเรียน การสอน คณะสงฆ์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ให้มีระบบการเตรียมการเรียนการสอน การกำหนด ช่วงเวลาการเปิดการปิดภาคเรียนและให้มีผล บังคับใช้ชัดเจนเป็นเอกภาพทั่วประเทศ การกำหนด จำนวนชั่วโมงหรือสัปดาห์ในการเรียน การกำหนด วิธีการสอนการใช้สื่อการสอนให้หลากหลาย การกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และการกำหนด คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้าสอบในด้านจำนวน เวลาเรียน เป็นต้น

๑.๖.๒ ในด้านการวัดและประเมิน ผลการเรียน คณะสงฆ์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ให้มีการวัดผลประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งด้าน พฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยอาจ ประยุกต์หลักภาวะ ๔ เป็นเกณฑ์ในการวัดผล ประเมินผล

๑.๖.๓ ในด้านการให้คำปรึกษา และการแนะแนว สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมและแผนกบาลี ควรดำเนินการให้มีระบบและ รูปแบบการให้คำปรึกษาและ แนะแนวการศึกษา ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

๑.๖.๔ ในด้านประสิทธิภาพการ สอน สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี ควรดำเนินการสร้างระบบประเมิน ประสิทธิภาพการสอนของครู

๑.๗ ด้านผลผลิต

๑.๗.๑ ในด้านเกี่ยวกับประสิทธิผล ของการผลิต สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมและแผนกบาลี ควรจัดให้มีระบบบันทึกข้อมูล

สถิติการรับเข้าศึกษา อัตราการสูญเสียระหว่างเรียน และอัตราการจบตามระยะเวลาของหลักสูตร

๑.๗.๒ ในด้านเกี่ยวกับคุณลักษณะ นิสัยของนักเรียน ยังไม่พบแนวทางพัฒนา เนื่องจากนักเรียนที่ผ่านการศึกษานักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี โดยส่วนใหญ่มีคุณลักษณะด้านนิสัยที่พร้อมด้วย คุณธรรมดีอยู่แล้ว

๑.๗.๓ ในด้านการสนองงาน คณะสงฆ์ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลี ควรดำเนินการให้มีระบบการติดตาม นักเรียนที่เป็นผลผลิตและ ข้อมูลบันทึกสถิติการ สนองงานคณะสงฆ์และการได้รับรางวัลประกาศ เกียรติคุณหรือ แต่งตั้งเป็นพระสังฆาธิการใน ระดับต่าง ๆ

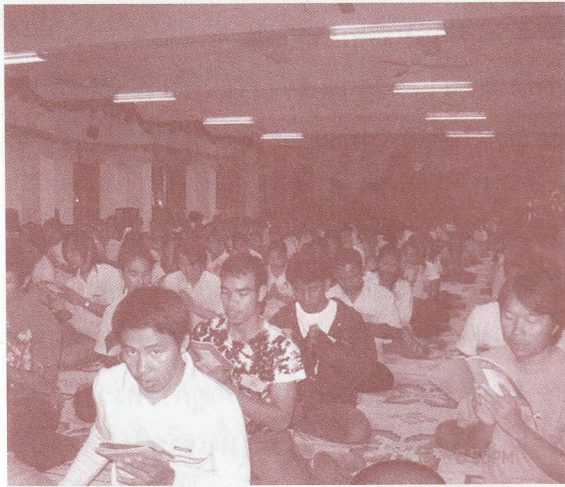
๑.๘ ด้านผลกระทบ

๑.๘.๑ ในด้านความพึงพอใจ ของคณะสงฆ์ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมและแผนกบาลี ควรดำเนินการให้มีระบบ และรูปแบบประเมินความพึงพอใจต่อการสนอง งานของคณะสงฆ์ที่เป็นรูปธรรม

๑.๘.๒ ในด้านความพึงพอใจของ ชุมชน สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

และแผนกบาลี ควรดำเนินการให้มีระบบและ รูปแบบประเมินความพึงพอใจต่อการสนองงาน ชุมชน ที่เป็นรูปธรรม

๑.๕ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

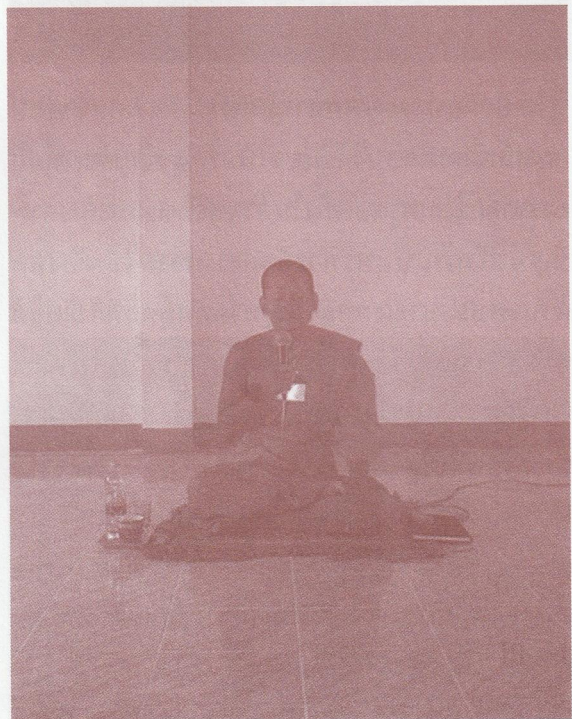
๑.๕.๑ ในด้านการประกันคุณภาพ ภายในและการประกันคุณภาพภายนอกคณะสงฆ์ หรือรัฐหรือผู้เกี่ยวข้องควรดำเนินการให้สำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีมีระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก

๒. อภิปรายผล

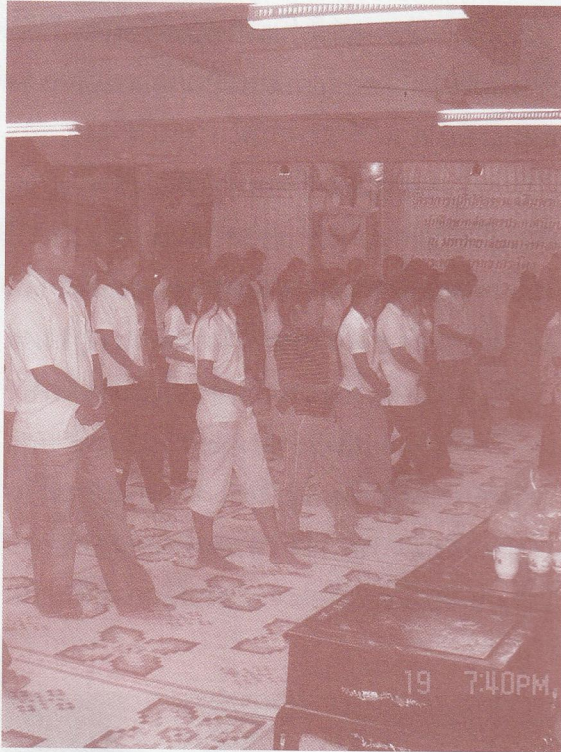
การวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางพัฒนา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและ แผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ นี้มีประเด็นที่น่าสนใจและควรแก่การนำมาอภิปราย ผลตามลำดับของวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้แก่ เพื่อ ศึกษาสภาพทั่วไปของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลีในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๑ และเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและ แผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ดังต่อไปนี้

๒.๑ สภาพทั่วไปของสำนักเรียนพระปริยัติ ธรรมแผนกธรรมและ แผนกบาลีในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๑๑

จากข้อค้นพบสภาพทั่วไปของสำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ตามแนวคิด เกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธรนโยบายและกฎหมาย ของรัฐและของคณะสงฆ์เกี่ยวกับการศึกษา พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี และ สภาพทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์ใน ประเทศไทย โดยใช้กรอบทฤษฎีการบริหาร เชิงระบบ (System Theory) มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

๒.๑.๑ ด้านปัจจัยนำเข้าการจัดการ ศึกษาของคณะสงฆ์ด้านพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีกำลังเผชิญกับสภาพปัญหาการดูแล ความพร้อมของอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

ที่ไม่เอื้อต่อบรรยากาศทางวิชาการ นักเรียนเข้าสอบ และนักเรียนที่สอบได้มีแนวโน้มโดยเฉลี่ยลดลงทุกปี การขาดแคลนครูสอนทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ปัญหาด้านระบบบริหารจัดการ ความไม่เพียงพอ ด้านงบประมาณรวมถึงปัญหาหลักสูตรที่ยังไม่ได้ ปรับให้มีความยืดหยุ่นและสามารถเชื่อมโยงได้กับการจัดการศึกษาของภาครัฐ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ข้อเสนอแนะที่สำคัญของพระราชวรมนู (ประยูร ฑุฑโต) เกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรม 3 อย่าง คือ (๑) คณะสงฆ์รับผิดชอบเฉพาะการจัดสอบหรือ การวัดผลอย่างเดียว ไม่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา การจัดให้มีการเล่าเรียนการบริหารและการดำเนินงานเป็นเรื่องของวัดหรือท้องถิ่นนั้น ๆ (๒) คณะสงฆ์ เน้นการศึกษาแนวตั้งไม่เน้นการศึกษา

แนวราบ (๓) การจัดการศึกษาในท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ ใช้วิธีรวมทุน รวมกำลังและไม่ใช้วิธีกระจายทุน กระจายกำลัง แต่ใช้วิธีที่ว่าวัดไหนมีทุนมีกำลังก็จัดการเรียน การสอนขึ้น วัดไหนไม่มีทุน ไม่มีกำลังหรือ ปิโด หมดทุนหมดกำลังก็ไม่จัด^๒ แม้คณะสงฆ์และ หน่วยงานของรัฐได้พยายามให้การสนับสนุน ส่งเสริมโดยมีนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ซึ่งปรากฏใน พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม คำสั่งมหาเถรสมาคม ประกาศระเบียบกรมการ ศาสนาว่าด้วย การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมบาลี พ.ศ. ๒๕๓๗ รวมถึงกฎกระทรวงว่าด้วย สิทธิในการจัดการศึกษาขึ้น พื้นฐานโดยสถาบัน พระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘ และกฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นต้น แล้วก็ตาม แม้กระนั้น สภาพการณ์ของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีปัจจุบันก็ยังคงอยู่ในสถานะภาพ ทรงตัวและมีแนวโน้มเสี่ยงต่อการทรุดตัวในอนาคต

๒.๑.๒ ด้านปัจจัยกระบวนการ กิจกรรม การเรียนการสอนของสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีเป็น ไปอย่างไม่ต่อเนื่อง ไม่คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนขาดควมเป็น เอกภาพทางด้านช่วงเวลาการเปิดและปิดภาคการศึกษา แม้คณะสงฆ์จะมีการกำหนดการวันเวลาและสถานที่ เพื่อการวัดผลและประเมินผลไว้ล่วงหน้าแล้วก็ตาม แต่ก็มิได้มีการกำหนดชั่วโมงและสัปดาห์ในการ เรียนการสอนของแต่ละปีการศึกษาไว้อย่างเป็น รูปธรรมชัดเจนทำให้เกิดปัญหาด้านจำนวนที่

^๒ พระราชวรมนู (ประยูร ฑุฑโต), การศึกษาของคณะสงฆ์ ปัญหาที่รอทางออก. (กรุงเทพฯ ฯ สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๕), หน้า ๑๓๕-๑๔๕.

ส่งเข้าสอบกับจำนวนของการสอบได้^๑ได้มีความแตกต่างด้านอัตราส่วนกันมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ คณินันต์ จันทบุตร เรื่องสถานะและ บทบาทของพระพุทธรูปศาสนาในประเทศไทย ซึ่ง กล่าวว่า คณะสงฆ์ไม่รับผิดชอบในการจัดการสอน รับผิดชอบเฉพาะการจัดสอบและการวัดผลเน้นการศึกษาในแนวจึงมากกว่าแนวราบ คือไม่ได้มุ่งให้ผู้บวชทุกคนมีความรู้ในศาสนา แต่เน้นที่การ สอบผ่านระดับสูง ผลเสียคือผู้ที่บวชในระยะสั้น ๆ ๓ วัน ๑๕ วัน หรือ ๑ พรรษา จะไม่ได้ศึกษาด้าน ปรัชญาธรรม สูญเสียโอกาสที่จะอบรมให้เข้าใจคุณค่าในการบวชแต่กลับทำลายความศรัทธาเดิม ที่มีต่อวัดต่อพระสงฆ์ เพราะไปเห็นวัตรปฏิบัติที่ไม่น่าเลื่อมใสของภิกษุผู้บวชเก่าบางรูป^๑

๒.๑.๓ ด้านปัจจัยผลผลิต สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีได้ผลิตพระสงฆ์ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและมีความสามารถในการด้านภาษาบาลีโดยเฉพาะ การเขียนและการแปลความหมาย ซึ่งเป็นผลมาจากหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาในด้านหลักธรรมและภาษาในแนวจึง

๒.๑.๔ ด้านปัจจัยผลกระทบ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีได้ผลิตพระสงฆ์ที่มีคุณภาพสามารถสนองงานคณะสงฆ์และชุมชนได้ดีเห็นได้จากการ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ และการได้รับการยอมรับจากชุมชน แต่ยังมีได้ดำเนินการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ผลผลิตของ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีอย่าง

เป็นระบบให้เป็นรูปธรรมชัดเจน

๒.๒ แนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑

จากข้อค้นพบแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ตามแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาแนวพุทธน โยบายและกฎหมายของรัฐ และของคณะสงฆ์เกี่ยวกับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีและสภาพทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์ในประเทศไทย โดยใช้กรอบทฤษฎีการบริหารเชิงระบบ (System Theory) มีประเด็นการอภิปรายดังนี้

๒.๒.๑ ด้านปัจจัยนำเข้าการพัฒนา สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ ประเด็นที่เป็นปัจจัยหลักสำคัญซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาคือขึ้นอยู่กับระบบบริหารจัดการซึ่งสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีจำเป็นต้องมีแผนนโยบายที่เป็นแม่บทเพื่อจัดทำแผนกลยุทธ์

^๑ คณินันต์ จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธรูปศาสนาในประเทศไทย.

(กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, พ.ศ. ๒๕๓๒), หน้า ๕๖-๕๗.

และแผนปฏิบัติการที่กล่าวถึงแนวนโยบายแนวทางปฏิบัติและวิธีการดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณและด้านหลักสูตรแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีด้านปัจจัยนำเข้ามีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี POSDCORB ของลูเธอร์ กูลิค และไลนอล อูวิก ที่นำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารการศึกษา

๒.๒.๒ ด้านปัจจัยกระบวนการ การจัดการศึกษาของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีเป็นการจัดการศึกษาที่มีความพิเศษเฉพาะตัวเนื่องจากเป็นการดำเนินการ โดยคณะสงฆ์ด้านการศาสนศึกษาตามภารกิจของคณะสงฆ์ที่ปรากฏในมาตรา ๑๕ ตรี (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ จึงไม่มีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามปัจจุบันการที่องค์กรใดจัดการศึกษา โดยได้รับงบประมาณอุดหนุนจากรัฐทั้งโดยตรงและโดยอ้อมก็ต้องได้รับการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๗ วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยกำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุก

ระดับประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก

๒.๒.๓ ด้านปัจจัยผลผลิต การบันทึกสถิติข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ในด้านจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาทำให้นักเรียน มีข้อมูลในการทบทวนข้อบกพร่องเพื่อนำไปสู่การดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาด้านอัตราการสูญเสีย นักเรียนในระหว่างเรียนและจำนวนพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วยังคงสมณเพศเพื่อสนองงานคณะสงฆ์และบริการชุมชน

๒.๒.๔ ด้านปัจจัยผลกระทบ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีควรมีข้อมูลด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากสำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีซึ่งได้มาจากระบบและรูปแบบการประเมินความพึงพอใจที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

๓. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนก ธรรมและแผนกบาลีในเขต

การปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑ และเพื่อศึกษา แนว
การพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
และแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๑๑
จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ
ต่อไปนี้

๓.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย

ไปใช้

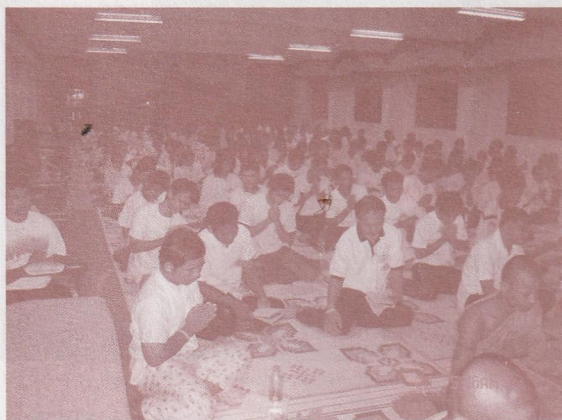
ข้อค้นพบในการพัฒนาสำนักเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีที่ค้นพบ
ในงานวิจัยนี้เป็นรูปแบบการพัฒนาที่มองตามกรอบ
ของทฤษฎีเชิงระบบ จากผลการวิจัยดังกล่าวมี
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังต่อไปนี้

๓.๑.๑ ด้านรัฐบาลโดยผ่านสำนัก
การพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรเร่งรัดด้าน
นโยบายให้มีแผนการส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ
และดูแลการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม
และแผนกบาลีทั้งด้านบุคลากรด้านการบริหาร
จัดการ ด้านหลักสูตรและด้านงบประมาณ อย่างเป็น
ปรจรรรมเหมาะสมและเพียงพอ ทั้งนี้เพราะการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี เป็น
การศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาท เป็นการศึกษา
เพื่อทรงไว้ซึ่งคำสอน ที่ถูกต้องของพระพุทธศาสนา

เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย
และเพื่อประโยชน์สุขในวิถีชีวิตของพุทธศาสนิกชน
ในประเทศไทยตลอดกระทั่งเพื่อความผาสุก
ของสังคมโลก

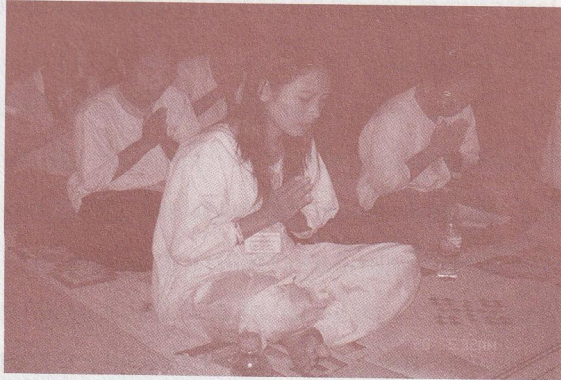
๓.๑.๒ ด้านคณะสงฆ์ซึ่งเป็น
ผู้รับผิดชอบโดยตรงควรถือเป็นวาระเร่งด่วน
ในกำหนดนโยบาย ประสานงาน และเร่งรัด การ
ดำเนินการเพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี
โดยการสนับสนุน ส่งเสริม กำกับ ดูแล ตลอด
กระทั่งการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อการ
พัฒนาโดยอาจมีการปรับปรุงและสร้างกฎระเบียบ
เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านต่างๆ เช่น ด้านบุคลากร
ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและด้านงบ
ประมาณให้มีความเหมาะสมทันต่อสถานการณ์
ปัจจุบันอย่างเป็นรูปธรรม

๓.๑.๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬ
าลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏ
ราชวิทยาลัยในฐานะมหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์
ไทย ควรมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอบรม
การศึกษา วิจัย การวิเคราะห์ นำเสนอข้อมูลตลอด
กระทั่งให้ข้อเสนอแนะแก่รัฐและคณะสงฆ์เพื่อ

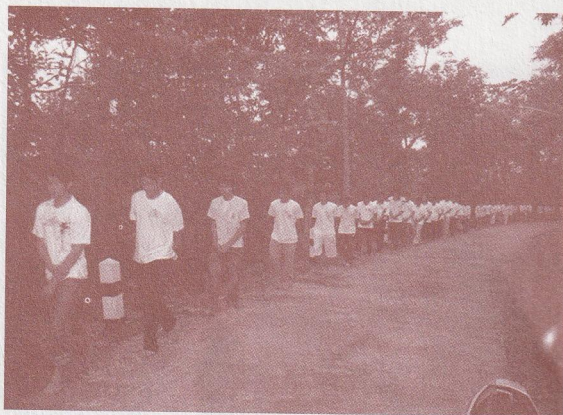

หาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนก
ธรรม และแผนกบาลี

๓.๑.๔ ด้านสำนักเรียนควรเร่งรัดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาสำนักเรียนทั้งในระยะยาวและระยะสั้นเพื่อเป็นแม่บทในการพัฒนาสำนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสถานะที่เอื้อต่อการศึกษา ควรส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายโดยอาจส่งเข้าอบรมในสายงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกระทั้งการส่งเข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป ควรปรับระบบการบริหารจัดการให้ชัดเจนและคล่องตัว ควรปรับกระบวนการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยใช้สื่อเทคโนโลยีในกิจกรรมด้านการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีของคณะสงฆ์มีหลายประเด็นที่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะอยู่ เช่น ด้านเป้าประสงค์ของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาท รูปแบบการปกครองที่มีความเป็นลักษณะเฉพาะของคณะสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนทั่วไปมองสถานภาพและบทบาทของพระสงฆ์ในลักษณะเป็นอุดมการณ์ที่ควรจะเป็นตามหลักของกฤษฎีการัตถ์ ดังนั้นในการนำข้อค้นพบไปใช้ในการพัฒนาสำนักเรียน พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีควรคำนึงถึงประเด็นที่มีลักษณะเฉพาะตนโดยอาจประยุกต์ใช้เฉพาะประเด็นที่ไม่ขัดต่อหลัก พระธรรมวินัย และไม่เป็นโลกวัชระ

๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๓.๒.๑ ควรมีการประเมินผลหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

๓.๒.๒ ควรมีการประเมินผลหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

กำเนิดและพัฒนาการภาษามนุษย์ *

[The Origin and Development of Human Languages]

โดย ธนู ศรีทอง **

เหล่านักปราชญ์ที่ศึกษาเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดภาษากล่าวว่าศิลปะการเขียนมีวิวัฒนาการในช่วงระหว่าง 3500 ปี และ 2900 ปี ก่อนคริสต์ศักราช อายุของภาษาสามารถนับย้อนไปอย่างน้อยที่สุดประมาณ 6500 ปี ก่อนคริสต์ศักราช หมู่ชนมนุษยในยุคนั้นๆ ย้ายถิ่นฐานไปเป็นกลุ่มเล็กๆ และได้ใช้สัญลักษณ์อย่างจำกัดในการสื่อสาร เมื่อมนุษยกลุ่มต่างๆ มีการติดต่อสื่อสารกัน มีกิจกรรมร่วมกันเพิ่มมากขึ้น ระบบการใช้สัญลักษณ์จึงมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้นด้วย ในช่วงต้นๆ มีเพียงแค่สัญลักษณ์ทางภาพเท่านั้น แต่เมื่อการใช้สัญลักษณ์ทางภาพไม่นำพาให้สมบูรณ์ในการติดต่อสัมพันธ์กันมนุษย์ จึงต้องการสัญลักษณ์ทางเสียง จึงอาจกล่าวได้ว่ามีวิวัฒนาการด้านสัญลักษณ์ทางเสียงเพื่อการสื่อสาร ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา มีการคาดคะเนมากมายเกี่ยวกับการกำเนิดภาษามนุษย์ เพลโต (Plato) คิดว่ามีภาษาที่สมบูรณ์ซึ่งมนุษย์ทุกคนกำลังพยายามเพื่อค้นพบอีกครั้งหนึ่ง นักปราชญ์อีกกลุ่มหนึ่งคิดว่าภาษามีกำเนิดมาจากพระประสงค์ของพระเจ้า

โดยอ้างพระคำรัสที่ว่า Let there be language โสเครเตส [Socrates] สรุปว่าการเลียนเสียงร้องของสัตว์เป็นฐานกำเนิดภาษามนุษย์ นักปราชญ์ กลุ่มอื่นเห็นว่าการสนองตอบโดยสัญชาตญาณของมนุษย์ต่อสิ่งเร้าภายนอกบางอย่างเป็นฐานเพื่อ การกำเนิดภาษามนุษย์ แมกซ์ มุลเลอร์ [Max Muller] กล่าวว่าในทางประวัติศาสตร์เราไม่มีวิธีใดเลยที่จะ แก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องจุดกำเนิดภาษามนุษย์

นักวิทยาศาสตร์กล่าวว่าภาษาเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับการทำหน้าที่ของสมอง นักประสาทวิทยาที่ได้ศึกษาหลักฐานทางชีววิทยาเกี่ยวกับภาษาและระบบกลไกการทำงานของสมอง ซึ่งเน้นให้เห็นถึงการเรียนรู้ การใช้ภาษา (ของสมองมนุษย์) พบว่า ภาษาเป็นการทำหน้าที่ของสมองซีกซ้าย สมองมนุษย์แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ซีกขวาและซีกซ้าย การได้รับอุบัติเหตุทางสมองซีกซ้ายมีผลต่อความล้มเหลวด้านภาษาแต่จะไม่มีผลเมื่อเกิดขึ้นกับสมองซีกขวา การทำหน้าที่ด้านภาษาของสมองซีกซ้ายเป็นผลมาจากวิวัฒนาการกระบวนการวิวัฒนาการเห็นได้จากตารางทางชีววิทยา ซึ่ง

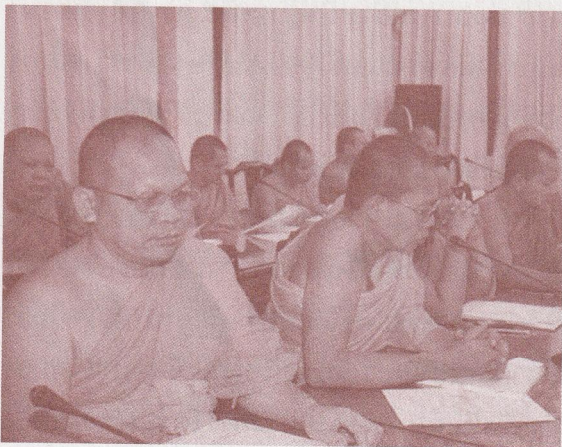
* S.K. Verma and N. Krishnaswamy . Modren Linguistics : An Introduction P. ๕-๑๑

** แปลและเรียบเรียงโดย ธนู ศรีทอง นร. เอก, ป.ช. ๕ , พธ.บ.(อังกฤษ), M.A.(English), P.G. Diploma (Journalism)

รองผู้อำนวยการสำนักวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์.

พบในพัฒนาการด้านศักยภาพทางภาษาของเด็กเด็ก พัฒนาภาษาโดยอาศัยการสัมผัสประสบการณ์ในหลายขั้นตอนซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะเรียนรู้จากผู้ใหญ่ที่อยู่รอบตัวเขาขั้นตอนเหล่านั้นมีความคล้ายคลึงกันไม่ว่าเด็กจะเรียนรู้ภาษาใดก็ตาม นั่นคือเด็กจะเรียนรู้กฎของภาษาในสังคมนั้นๆ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ การศึกษาสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้รู้กล่าวคือ ไวยากรณ์ของภาษา เรียกว่า “ภาษาศาสตร์” [Linguistics] ส่วนการศึกษาว่ามนุษย์รู้ภาษาได้อย่างไร เป็นสาขาวิชาเอกของภาษาศาสตร์เรียกว่า “จิตวิทยาภาษาศาสตร์” [psycholinguistics]

ความหลากหลายของภาษา [Varieties of Language]

ภาษามีใช้สิ่งที่ขาดการยึดหยุ่น (แต่) เป็นปรากฏการณ์ของมวลมนุษย์ซึ่งมีความซับซ้อนเช่นเดียวกับสัมพันธ์ภาพของมนุษย์ในสังคม ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

(๑) ภาษาอังกฤษ ภาษาฮินดีหรือภาษาทมิฬก็ตาม ภาษาเหล่านี้เป็นเพียงฉลากหรือป้ายที่ใช้กล่าวถึง สิ่งที่เป็นนามธรรม สิ่งที่เรากล่าวถึงไม่ว่าจะใช้ภาษาใดก็ตามต่างก็เป็นเครือข่ายของความ

หลากหลาย ของกันและกัน ยกตัวอย่างเช่น ภาษาอังกฤษแบบบริติช ภาษาอังกฤษแบบอเมริกัน และภาษาอังกฤษแบบแคนาดา ต่างก็เป็นความหลากหลายด้านภูมิภาคของภาษาอังกฤษ ระบบแห่งนามธรรมดังกล่าวเรียกว่า “langue” พฤติกรรมแห่งคำพูดของปัจเจกบุคคลเรียกว่า “parole” สิ่งดังกล่าวนี้แตกต่างกันในแต่ละคน ดังนั้น “langue” และ “parole” จึงรวมเป็นคำเดียวกันว่า “language”

(๒) ไม่มีคนสองคนใดที่มีรูปแบบการพูดเหมือนกัน

(๓) เมื่อกลุ่มของแต่ละปัจเจกมีสัมพันธ์กันทางการพูดก็จะใช้ภาษาถิ่น [dialect]

(๔) ภาษาถิ่นที่ใช้พูดในแต่ละเขตพื้นที่เรียกว่า ภาษาถิ่นภูมิภาค [regional dialect] ภาษาถิ่นทั้งในและนอกเมืองต่างก็เป็นภาษาถิ่นภูมิภาคด้วยกัน

(๕) ภาษาถิ่นที่แบ่งตามชนชั้นทางสังคมเรียกว่า ภาษาถิ่นสังคม [sociolect]

(๖) ในแง่ประวัติศาสตร์และความเจริญทางภาษา เราอาจกล่าวถึงภาษาอังกฤษยุคพระนางเอลิซาเบธ ภาษาอังกฤษยุคพระนางวิกตอเรีย เป็นต้น

(๗) ภาษาถิ่นสำหรับชนชั้นสูงศักดิ์ เป็นภาษาถิ่นที่ก่อกำเนิด โดยผู้พูดอีกกลุ่มหนึ่ง (เช่น B.B.C. English เป็นต้น) เมื่อถึงช่วงเวลาหนึ่งที่เหมาะสม ภาษาถิ่นสำหรับชนชั้นสูงจะได้รับสถานะเป็นภาษาต้นแบบ [Standard language]

(๘) ถ้าหากมีความแตกต่างกันของภาษาในด้านไวยากรณ์ คำศัพท์ และการออกเสียง ความแตกต่างเหล่านั้นถูกเรียกว่า dialectal ความแตกต่างในการออกเสียงอย่างเดียวเรียกว่า accent เมื่อเราพูดถึงภาษาถิ่น เรามักนึกถึงภาษาย่อย

ของภาษาใดภาษาหนึ่ง [the dialects of a language]
 นั้นหมายความว่าทุกทุกภาษาถิ่นเป็นความหลากหลาย
 ของภาษาวิธีการและระยะเวลาในการเป็น
 ภาษาถิ่น ของภาษาใดภาษาหนึ่งมีใช้ขึ้นอยู่กับปัจจัย
 ทางภาษาศาสตร์เท่านั้นแต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสังคม
 และการเมืองอีกด้วย นี่หมายความว่าทุกทุกภาษาถิ่น
 เป็นภาษาที่มีความสำคัญในตัวเอง ไม่ว่า ระบบ
 ทางภาษาศาสตร์ที่ใช้ในสังคมจะเป็นภาษาถิ่น หรือ
 ภาษาหลักก็ตามต่างก็ถูกตัดสินโดยท่าทีของ สังคม
 ด้วยกันทั้งสิ้น

(๕) การศึกษาภาษาถิ่นเรียกว่า ภาษาถิ่น
 วิทยา [dialectology] ความแตกต่างกันด้วยภาษาถิ่น
 ถูกแบ่งโดยแผนที่เขตพื้นที่ซึ่งเรียกว่า isoglosses

ในความเป็นจริง ไม่มีกลุ่มชนใดพูด
 ภาษาถิ่นเหมือนกันอย่างแท้จริง ผู้พูดแต่ละคนต่าง
 มีการพูดบางอย่างที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ เราอาจ
 กล่าวได้ว่าแต่ละปัจเจกต่างก็มีภาษาถิ่นที่แสดง
 ถึงอัตลักษณ์เป็นแบบเฉพาะตน [idiolect]

ถ้าความหลากหลายทางภาษามีลักษณะ
 อย่างแตกต่างกันซึ่งมีความเฉพาะตนในแต่ละ
 ภาษาวิชา หัวข้อ อาชีพและบทบาทที่แสดงออก
 โดยผู้พูด ความแตกต่างเหล่านั้นเรียกว่า แบบฉบับ
 การพูดเฉพาะตน [register]

เป็นไปได้ที่จะมีแบบฉบับการพูดเฉพาะ
 แบบเดียวกันแต่ละรูปแบบต่างกันขึ้นอยู่กับ
 ความตั้งใจของผู้พูดความชอบส่วนบุคคลและความ
 สัมพันธระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ดังนั้นผู้พูดอาจ
 ตัดสินใจใช้แบบฉบับการพูดในหลากหลายรูปแบบ
 ขึ้นอยู่กับ พื้นฐานของผู้ที่เรากำลังพูดคุยด้วย

สื่อที่แสดงออกอาจจะเป็นภาษาพูด
 หรือภาษาเขียนก็ได้ การใช้ภาษาขึ้นอยู่กับสื่อ
 ดังตัวอย่าง เช่น ในภาษาพูดไม่มีเครื่องหมาย

วรรคตอน

รูปแบบของการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการ
 ขั้นต้นสุดภาษาคือภาษาตลาด [slang] ซึ่งก็มีความ
 แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม

ภาษาพูดกับภาษาเขียน [Speech and Writing]

ภาษาพูดกับภาษาเขียนเป็นปรากฏการณ์
 พื้นฐานสำคัญของภาษา ทั้งสองต่างก็มีหน้าที่ต่างกัน
 ภาษาทั้งสองมีความเกี่ยวข้องกันน้อยมากยกเว้น
 ในบางกรณีเท่านั้นที่มีความเกี่ยวข้องกัน ระบบ
 ของภาษาเขียนอาจแบ่งประเภทได้ดังนี้

(๑) ภาษารูปภาพหรือสัญลักษณ์ [Pictographic or ideographic] ซึ่งแต่ละเครื่องหมาย
 จะแสดงถึงสิ่ง วัตถุ หรือความคิด

(๒) ภาษาคำ [logographic] ซึ่งแต่ละ
 เครื่องหมายแสดงถึงคำพูด (๓) ภาษาพยางค์
 [Syllabic] ซึ่งแต่ละเครื่องหมายแสดงถึงพยางค์

(๔) ภาษาอักษร [Alphabetic] ซึ่งแต่ละ
 เครื่องหมายแสดงถึงหน่วยเสียงที่แตกต่างกัน
 ในด้านความหมาย

(๕) ภาษาเสียง [Phonetic] ซึ่งแต่ละ
 เครื่องหมายแสดงถึงเสียงว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่
 อย่างไรก็ตามเราพบว่าระบบภาษาเขียนบางระบบ

มีการผสมผสานกันในเรื่องทุกประเภทดังกล่าวข้างต้น

ภาษาคืออะไร [What is language?]

นักปรัชญา นักตรรกศาสตร์ นักจิตวิทยา นักวิจารณ์วรรณคดี นักเขียน นักภาษาศาสตร์ และคนในอาชีพอื่นๆ ต่างก็สนใจในภาษาและให้คำนิยามคำว่าภาษาแตกต่างกันไปตามสาขาวิชาของตน ดังนั้นจึงหาคำจำกัดความที่แน่นอนได้ยาก คำตอบที่พอจะตอบคำถามว่า “ภาษาคืออะไรได้” ก็คือประโยคที่ว่า “ภาษาคือภาษา” เพื่อยืนยันคำตอบดังกล่าวลงมาจากทัศนะของแต่ละคนดังนี้

อริสโตเติล [Aristotle] ให้ความหมายว่า “คำพูดเป็นตัวแทนด้านประสบการณ์ของจิตใจ”

อี.สะเพอร์ [E.Sapir] ให้ความหมายว่า “ภาษาคือวิธีการในการสื่อสารด้านความคิด อารมณ์ และความปรารถนาของมนุษย์โดยอาศัยระบบสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นมาจากธรรมชาติ”

เฮนรี สวีท [Henry Sweet] ให้ความหมายว่า “ภาษาคือการแสดงออกด้านความคิดโดยอาศัยเสียงรวมกันเป็นคำศัพท์”

บลอช และเทรเจอร์ [Bloch and Trager] ให้ความหมายว่า “ภาษาคือระบบสัญลักษณ์ทางเสียงที่สังคมในแต่ละกลุ่มใช้ติดต่อสัมพันธ์กัน”

บลูมฟิลด์ [Bloomfield] ให้ความหมายว่า “การเปล่งเสียงออกมาแล้วมีความหมายนั้นคือภาษาแห่งสังคม”

วอทมอฟ [Whatmough] ให้ความหมายว่า “ภาษาคือมนุษย์...สัญลักษณ์แห่งระบบเสียง...วิธีการสื่อข้อมูล...รูปแบบของพฤติกรรมสังคม..สิ่งประดิษฐ์..”

อาร์.เอส.โรบินส์ [R.S.Robins] ให้

ความหมายว่า “ภาษาคือระบบสัญลักษณ์... สิ่งประดิษฐ์...เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตาม ความต้องการและสถานการณ์ของผู้พูด”

อาร์.ดับเบิลยู.แลงก์เกอร์ [R.W.Langacker] กล่าวว่า “ภาษามนุษย์เป็นสิ่งไร้ขอบเขต...เป็นสัญลักษณ์ที่ไร้ขอบเขต...มีความซับซ้อนด้านโครงสร้าง..”

เอ็น.ชอมสกี [N.Chomsky] กล่าวว่า “เมื่อเราศึกษาภาษาของมนุษย์ เราจะเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่า ‘แก่นสารของความเป็นมนุษย์’ [human essence] นั่นคือคุณภาพแห่งจิตที่มีเอกลักษณ์ของมวลมนุษย์”

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาษาคือ วิธีการสื่อสารและการแสดงอัตลักษณ์ ธรรมชาติ สิ่งประดิษฐ์ สัญลักษณ์ ระบบ เสียง รูปแบบของพฤติกรรมมนุษย์ ยืดหยุ่นได้ และภาษาคือสิ่งที่ปรากฏซับซ้อนเชิงโครงสร้าง

พยัญชนะไทย				
ก	ข	ช	ค	
ฅ	ฉ	ง	จ	
ฉ	ซ	ฌ	ญ	
ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	
ฒ	ณ	ด	ต	

พยัญชนะไทย 26 ตัว (+1)				
ก	ข	ฅ	จ	ส
ค	ฉ	ง	ช	ซ
ฅ	ญ	ฎ	ฏ	ฐ
ฑ	ฒ	ณ	ด	ต
น	บ	ป	ผ	ฝ
พ	ม	ย	ล	ว
อ	ฮ	ร		

พยัญชนะไทย 26 ตัว (+1) ใช้เรียงเฉพาะ 3 ตัวหลัง

การประยุกต์หลักมนุษยสัมพันธ์ในการทำงานมาใช้ใน การบริหารสถานศึกษา

ไชยรัตน์ ปัญญาเอก *

ปัจจัยในการสร้างสัมพันธภาพ

หลักสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพ สังคม หรือมนุษยสัมพันธ์ มีปัจจัย หลักๆ ๔ ประการ นั่นคือควรที่จะมีความสามารถในการฟังที่ดี นั่นคือเป็นผู้ฟังที่ดีให้ความสำคัญกับผู้พูด มีปฏิกิริยาโต้ตอบด้วยกับเรื่องที่คุย ปัจจัยที่สองควรมีความสามารถในการพูดที่ดี นั่นคือผู้พูดสุภาพ พูดถูกกาลเทศะ ปัจจัยที่สามควรปฏิบัติต่อกันด้วยท่าทีที่เหมาะสม สุภาพ เต็มไปด้วยมิตรภาพ และปัจจัยสุดท้ายที่สำคัญคือบุคคลนั้น ควรมีบุคลิกที่ดี รวมทั้งนิสัยใจคอ และการมีกาย ซึ่งหากใครมีครบถ้วนทั้ง ๔ ปัจจัยแน่นอนว่ารัก

มนุษยสัมพันธ์ในองค์การ หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับการทำงานเป็นสัมพันธภาพระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาตามลำดับงาน บังคับบัญชาและสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในหน่วยงานคือ ระหว่างต่อกันมีความสุขร่วมกันในองค์การและปฏิบัติในองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับเดียวกัน และระหว่างบุคคล

ต่อบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัคสมานสามัคคีเป็นมิตรกัน

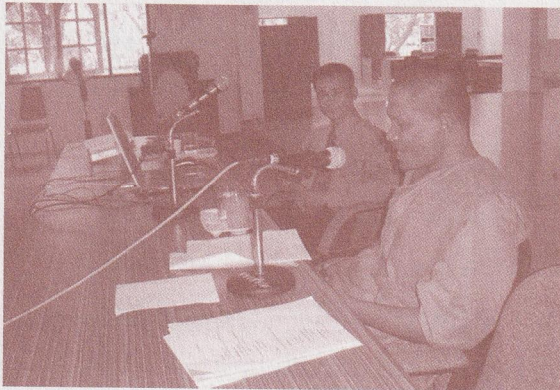
วิธีใช้พลังปาฏิหาริย์ช่วยในการสร้างมนุษยสัมพันธ์

๑. การที่เรายกย่องสรรเสริญผู้อื่นด้วยความจริงใจ ย่อมสามารถสร้างพลังให้เกิดขึ้นกับเขาได้เช่นเดียวกับการให้ชีวิตแก่จิตใจของเขา

๒. บุคคลที่มีความรักทนถ่อใจทำงานอย่างขาดประสิทธิภาพหรือไม่ก็ไม่สามารถจะทำตัวให้เข้ากับผู้อื่น ได้นั้นเนื่องมาจากเขาขาดความนับถือในตัวเองการยกย่องเขาเปรียบเสมือนยาวิเศษที่ช่วยบำรุงเลี้ยง ความนับถือตนเองของเขาให้เจริญงอกงามขึ้นมาได้และยังสามารถเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยของเขาและยังสามารถให้เป็นไปในทางที่ดีได้อีกด้วย

๓. จงรู้จักการให้เครดิตแก่บุคคลอื่นในสิ่งที่เขากระทำแสดงออกถึงความพอใจในการกระทำของเขาด้วยการกล่าวคำว่า "ขอบคุณ"

๔. จงพร้อมที่จะกล่าววาทาที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณาเราจะต้องจำไว้ว่าความกตัญญูนั้น

มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้เองตามธรรมชาติและเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนจะมีอยู่อย่างเสมอเหมือนกัน

๕. จงรู้จักเพิ่มความสุขให้กับตนเองรวมทั้งความสงบในจิตใจ โดยพยายามที่จะแสดงออกถึงความชื่นชมและยกย่องสรรเสริญในผู้อื่น อย่างน้อยวันละ ๓ ครั้งวิถีชีวิตของคนแต่ละคนในสังคมทุกวันนี้มีความแตกต่างกันอย่างมากมาหลายระดับความสำคัญของการสื่อสารสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันทั้งในแง่ของการดำรงชีวิตประจำวันและการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับงานในหน้าที่จึงมีความจำเป็นและมีบทบาทสำคัญยิ่งในอันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุดในการดำรงชีวิตมนุษย์สัมพันธ์ของแต่ละคน แต่ละสังคม จะแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามมนุษย์สัมพันธ์ไม่ใช่เรื่องยากแก่การทำความเข้าใจจนเกินไปนักการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีนั้น ในเบื้องต้นจะต้องประกอบไปด้วยการเข้าใจตนเอง การเข้าใจผู้อื่น การเข้าใจสิ่งแวดล้อม หัวใจพื้นฐานทั้ง ๓ ประการจะเป็นปัจจัยสำคัญในการนำไปสู่ความสำเร็จในการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี มนุษย์สัมพันธ์มีความสำคัญโดยรวม ๔ ด้าน

๑. ด้านการดำเนินชีวิต
๒. ด้านการบริหารจัดการ
๓. ด้านเศรษฐกิจ

๔. ด้านการเมือง

แนวคิด ทฤษฎี และหลักการสร้าง มนุษย์สัมพันธ์

๑. ทฤษฎีความสมดุลของไฮเดอร์มีแนวคิดที่ว่า " หากทราบว่าบุคคลใดชอบสิ่งใดเราก็ชอบสิ่งนั้น "

๒. ทฤษฎีของโรเจอร์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

๒.๑ ความจริงใจทั้งกาย วาจา ใจ

๒.๒ ความเข้าใจของมนุษย์อื่นในสภาพที่ตรงกับความเป็นจริง

๒.๓ การยอมรับค่าของคน

๓. กฎทองคำ กล่าวว่า จงปฏิบัติต่อคนอื่นเหมือนกับที่ท่านต้องการให้คนอื่นปฏิบัติต่อท่าน

๔. คุณธรรมพรหมวิหาร ๔ (คุณธรรมของผู้ใหญ่) ได้แก่ เมตตา กรุณา มุติตา อุเบกขา

บัญญัติ ๑๐ ประการ สำหรับการฝึกการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีโดยสรุป คือ

๑. ยิ้มให้ผู้อื่น
๒. ทักทายผู้อื่น
๓. จำชื่อและเรียกให้ถูกต้อง
๔. มีความเป็นมิตร
๕. มีความจริงใจ
๖. ให้ความสนใจอย่างจริงจัง
๗. อ่อนน้อมต่อคำชม ระวังดะวังต่อการวิจารณ์

๘. มีความกระตือรือร้น

๙. มีอารมณ์ขัน

๑๐. มีความอดทน

บัญญัติ ๑๐ ประการดังกล่าวข้างต้นเป็นการเปิดประตูสู่บุคคลอื่น, สังคมอื่น, สิ่งแวดล้อมอื่นๆ

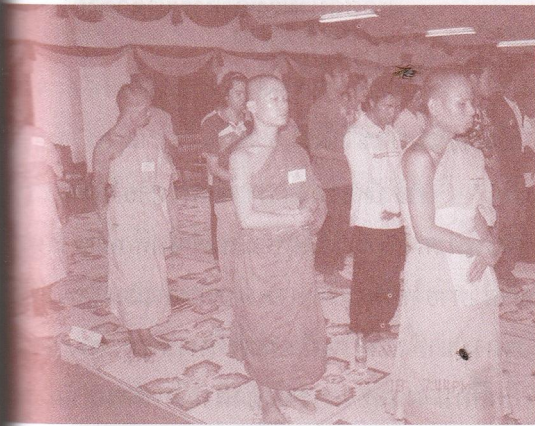

ในที่สุดก็นำมาซึ่งการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีใน
สังคม

เทคนิคการสร้างมนุษยสัมพันธ์

๑. เทคนิคการทักทาย

- ทักทายตามความเหมาะสม
- ทักทายอย่างกตยาณมิตร
- ทักทายอย่างสม่ำเสมอ
- ทักทายอย่างเป็นกันเอง
- ทักทายอย่างสุภาพและให้เกียรติ

๒. เทคนิคการชมเชย

- ชมเชยอย่างจริงใจ
- ใช้การสื่อสารทางกายให้มากขึ้น
- กำหนดเวลาการชมเชย
- เขียนข้อความยกย่องชมเชย
- พูดถึงความภูมิใจและความสามารถ

ผู้ร่วมงาน

- ใช้ข้อความชมเชยสั้นๆ
- เป้าหมายการชมเชย คือ งานของ

ผู้ร่วมงาน

หลักมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน

๑. ยิ้มแย้ม แจ่มใส
๒. ถามไต่ทุกข์สุข
๓. ปลอบปลุกช่วยเหลือ
๔. จุนเจือความคิด
๕. ปกปิดความลับ

นโยบาย ๕ รัก ในการทำงาน

๑. รักโรงเรียนให้เหมือนบ้าน
๒. รักเพื่อนร่วมงานให้เหมือนพี่น้อง
๓. รักผู้ปกครองให้เหมือนญาติมิตร
๔. รักลูกศิษย์ให้เหมือนลูกหลานตน
๕. รักชุมชนศรัทธาอาชีพครู

การประยุกต์หลักมนุษยสัมพันธ์มาใช้ในการ สถานศึกษา

๑. มีความเข้าใจธรรมชาติและความต้องการ
ของมนุษย์
๒. ยอมรับในความสำเร็จของการปฏิบัติงาน
๓. เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการ
แสดงความคิดเห็น
๔. ฉลองโอกาสต่างๆ ให้ตามสมควร
๕. ใช้อำนาจแห่งคำยกย่องชมเชย
๖. ใช้บารมีจากการคาดหวังการมีส่วนร่วม
๗. เป็นผู้นำโดยการอยู่เบื้องหลัง
๘. ใช้การแนะนำมากกว่าสั่งการ
๙. ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่อย่างสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภาวะผู้นำและจริยธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา บัณฑิตศึกษาศาสตรบัณฑิต : มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๔๑

รายงานการวิจัย

ผศ.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ *

ชื่อรายงานการวิจัย : การฆ่าตัวตายในทัศนะ
ของพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวีศักดิ์
ทองทิพย์ และคณะ

สาขาวิชา : พระพุทธศาสนา

หน่วยงาน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ปีงบประมาณ : ๒๕๕๐

ทุนอุดหนุนการวิจัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

๓. เพื่อศึกษาผลของการฆ่าตัวตายในทัศนะ
ของพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การฆ่าตัวตายในทัศนะของ
พระพุทธศาสนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสาเหตุการ
ฆ่าตัวตายในทัศนะของพระพุทธศาสนา เพื่อ ศึกษา
วิธีการฆ่าตัวตายในทัศนะของพระพุทธศาสนา และ
เพื่อศึกษาผลของการฆ่าตัวตายในทัศนะของ พระ
พุทธศาสนา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นรูปแบบ
ของการวิจัยที่มีใช้การทดลอง (Non Experimental
Research) จัดอยู่ในประเภทของการวิจัยเชิงคุณภาพ
(Quantity Research)

๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร
ได้แก่เอกสารต่างๆ เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก คัมภีร์
อรรถกถา เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และผู้ทรง
คุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา กลุ่ม
ตัวอย่าง ได้แก่ เอกสารต่างๆ ที่ถูกเลือกมาเป็น
ตัวอย่างในการศึกษา เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสาเหตุการฆ่าตัวตายในทัศนะ
ของพระพุทธศาสนา

๒. เพื่อศึกษาวิธีการฆ่าตัวตายในทัศนะ
ของพระพุทธศาสนา

* น.ธ.เอก , พ.ม., พรบ. (ศาสนา) , กศ.ม. (ภาษาสันสกฤต) อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คัมภีร์
รรถถา เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง และผู้ทรง
คุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการทางด้าน พระพุทธศาสนา
เลือกโดยวิธีเจาะจง (Purposive Selection)

๓. เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือการวิจัยที่ใช้
ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี ๒ แบบ ดังนี้ ๑) แบบ
บันทึก มีอยู่ ๒ ชุด ได้แก่ ชุดที่ ๑ เป็น แบบบันทึก
สำหรับใช้บันทึกการค้นคว้าจากเอกสาร ต่างๆ มีราย
ละเอียดดังนี้ คือ ชื่อผู้อ่าน ชื่อ เอกสารที่ค้น และ
เนื้อหาที่พบ ชุดที่ ๒ เป็นแบบ บันทึกสำหรับใช้
บันทึกการค้นคว้าจากการบันทึกการสอบสวน
ชั้นสูตรของตำรวจ มีอยู่ ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ เป็น
ข้อมูลทั่วไปของผู้ฆ่าตัวตาย ได้แก่ เพศ อายุ ส่วนที่
๒ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาที่บันทึก ได้แก่ สาเหตุ
ของการฆ่าตัวตาย วิธีการฆ่าตัวตาย ผลของ การฆ่า
ตัวตาย ๒) แบบสัมภาษณ์ มี ๓ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑
เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ ชื่อ และ นาม
สกุล ตำแหน่งงานปัจจุบันและสถานที่ ทำงาน
ปัจจุบัน ของผู้ให้สัมภาษณ์ ส่วนที่ ๒ เป็นข้อมูลเกี่ยว
กับเนื้อหาที่สัมภาษณ์ คือ สาเหตุของการฆ่าตัวตาย
วิธีการฆ่าตัวตาย ผลของ การฆ่าตัวตาย ส่วนที่ ๓
เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ รายละเอียดของผู้สัมภาษณ์ ทั้ง
แบบบันทึก และ แบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น
โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์แต่ง
ได้ตรวจสอบคุณภาพและให้ข้อเสนอแนะเพื่อ
แก้ไขให้เครื่องมือนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น
เรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ ๕-๘ มีนาคม ๒๕๕๐

๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล ๑) ใช้แบบบันทึก
ชุดที่ ๑ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีบันทึกข้อมูล
โดยย่อความให้ได้ใจความตรงตามความหมาย
ของข้อความเดิม บันทึกโดยถอดข้อความเป็น ข้อ
ความของผู้วิจัยเอง คัดลอกข้อความแล้วทำ

อัญประกาศ ซึ่งจะกระทำเมื่อข้อความนั้นอยู่ใน
เกณฑ์ดังต่อไปนี้ คือ เป็นข้อความสำคัญมาก เป็น
ข้อความที่จะมีการพิสูจน์หรือทดสอบข้อเท็จจริง เป็น
ข้อความที่ผู้วิจัยต้องการอ้างอิงสนับสนุนความคิด
เห็น ของตนเอง เป็นข้อความที่เขียนไว้ดีมากถ้อยคำ
สั้นส่วนกะทัดรัดชัดเจนซึ่งจะถอดความเป็นภาษา
ของผู้วิจัยเองอาจทำได้ไม่ดีเท่าเดิม และข้อความ
ที่เป็นพุทธพจน์ที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก
และคัมภีร์รรถถา ๒) ใช้แบบบันทึกชุดที่ ๒
เก็บรวบรวมข้อมูลจากบันทึกการสอบสวนชั้นสูตร
ของตำรวจตามกรอบที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ใน
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓) ใช้แบบสัมภาษณ์
เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์
กลุ่มตัวอย่างผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นนักวิชาการทางด้าน
พระพุทธศาสนา ตามกรอบที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ใน
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๕. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ได้
วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้ คือ
วิเคราะห์สาเหตุการฆ่าตัวตายในทัศนะของ
พระพุทธศาสนา วิเคราะห์วิธีการฆ่าตัวตายในทัศนะ
ของพระพุทธศาสนา และวิเคราะห์ผลของการฆ่าตัว
ตายในทัศนะของพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธี วิ
เคราะห์แบบบรรยาย (Descriptive Analysis)

ผลของการวิจัย

ผลของการวิจัยในครั้งนี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

๑. สาเหตุการฆ่าตัวตายในทัศนะของ พระพุทธศาสนา พบว่า มีอยู่ ๒ สาเหตุหลัก คือ ๑) สาเหตุภายในตัวบุคคล แบ่งย่อยได้อีก ๒ สาเหตุ ได้แก่ (๑) สาเหตุด้านร่างกาย คือ ร่างกาย เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังต่าง ๆ และร่างกายมีความ พิการ (๒) สาเหตุด้านจิตใจ ได้แก่ สภาพจิตใจ ที่ถูกวิวัฒนาการผลักดันทำให้เกิดความทุกข์ จึงอยากพรากรพันดับสูญไปเสียจากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้มนุษย์ตัดสินใจฆ่าตัวตาย ๒) สาเหตุภายนอกตัวบุคคล แบ่งย่อยได้อีก ๒ สาเหตุ ได้แก่ (๑) สาเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ด้านกายภาพ คือ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ สถานที่ บรรยากาศ ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่อยู่รอบ ๆ ตัว เป็นสิ่งเร้าให้มนุษย์ตัดสินใจฆ่าตัวตาย (๒) สาเหตุที่เกิดจากสภาพแวดล้อมด้านสังคม คือ สภาพแวดล้อมที่กดดันจากคนในสังคม ได้แก่ สถาบันครอบครัวมีปัญหา ปัญหาเศรษฐกิจ

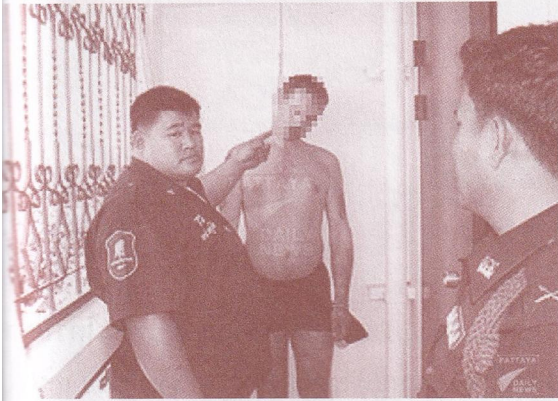

ปัญหาความรัก ปัญหาการศึกษา ปัญหาการทำงาน สังคมที่มีการแข่งขันสูง การเลียนแบบจากคนที่ฆ่าตัวตาย เป็นสาเหตุให้มนุษย์ตัดสินใจฆ่าตัวตาย

๒. วิธีการฆ่าตัวตายในทัศนะของ พระพุทธศาสนา พบว่า มีอยู่ ๒ วิธีหลัก คือ ๑) วิธีฆ่าตัวตายที่ใช้อุปกรณ์ จัดเป็นกลุ่มได้ดังนี้ คือ กลุ่มที่กินอาหารและของแสดง กลุ่มที่ใช้อาวุธ กลุ่มที่ใช้อุปกรณ์ผูกคอตาย กลุ่มที่ใช้ยา และกลุ่มที่ใช้ไฟ ๒) วิธีฆ่าตัวตายที่ไม่ใช้อุปกรณ์ จัดเป็นกลุ่มได้ดังนี้ คือ กลุ่มที่กลืนใจตาย กลุ่มกระโดดจากที่สูง กลุ่มกระโดดจากที่ต่ำ และกลุ่มที่ให้สัตว์กัดตัวเองตาย

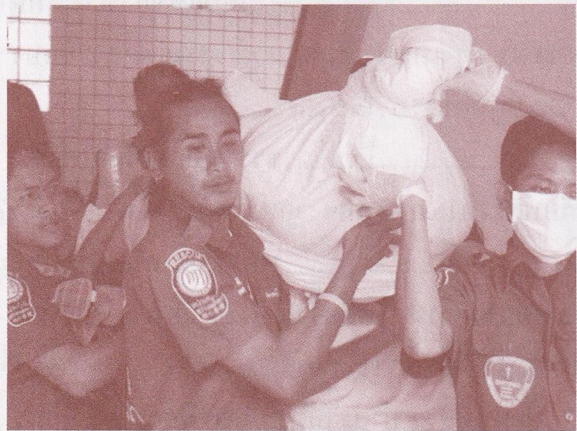
๓) ผลของการฆ่าตัวตายในทัศนะของ พระพุทธศาสนา พบว่า มีผล ๒ อย่าง คือ ๑) ผลที่เกิดจากการฆ่าตัวตายสำเร็จ ทำให้เกิดผล ตามมาได้อีก ๒ อย่าง ได้แก่ (๑) ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวเอง คือ ด้านสูญเสยสิ่งดังามในฐานะที่ เกิดขึ้นเป็นมนุษย์ ด้านที่เกิดความทุกข์ทรมาน ในขณะลงมือฆ่าตัวตาย และ ด้านผลกระทบที่ได้รับภายหลังจากการตาย (๒) ผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อสังคม คือ ด้านผลกระทบในระดับครอบครัว ด้านผลกระทบในระดับชุมชน และด้านผลกระทบ ในระดับประเทศ ๒) ผลที่เกิดจากการฆ่าตัวตาย ไม่สำเร็จ ทำให้เกิดผลตามมาได้อีก ๒ อย่าง ได้แก่ (๑) ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตัวเอง คือ ด้านจิตใจ ของผู้ฆ่าตัวตาย และด้านร่างกายของผู้ฆ่าตัวตาย (๒) ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม คือ ด้านผลกระทบในระดับครอบครัว ด้านผลกระทบใน ระดับชุมชน และ ด้านผลกระทบ ในระดับประเทศ

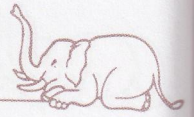
จากผลของการวิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลของการวิจัยไปปฏิบัติสำหรับผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้ด้านรัฐบาล รับรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการ

ตัวตายของคนในชาติ ด้านมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาทั้งสองแห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ควรบรรจุเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องสาเหตุของการฆ่าตัวตายและผลของ การฆ่าตัวตายไว้ในหลักสูตรที่เปิดสอนอยู่ใน มหาวิทยาลัย เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจจนสามารถนำไปเผยแพร่ได้อย่างถูกต้อง เพื่อแก้ปัญหาการฆ่าตัวตาย

ฆ่าตัวตาย วิธีการฆ่าตัวตาย และผลของการฆ่าตัวตายของคนในชาติให้ชัดเจน พร้อมกับกำหนดนโยบาย กำหนดแผน และกำหนดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาการฆ่าตัวตายอย่างเป็นรูปธรรม โดยผ่านทางหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการให้การบำบัดรักษากับคนในชาติที่เป็นโรคทางกายและโรคทางจิต กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินการพัฒนาศักยภาพให้ปัญหาสังคมให้ลดน้อยลง เพื่อลดปัญหาการฆ่าตัวตายที่มีสาเหตุมาจากปัญหาสังคม กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการแก้ไขปัญหาทางการศึกษาให้ได้ผลดี เพื่อลดปัญหาการฆ่าตัวตายที่มีสาเหตุมาจากปัญหาทางการศึกษากระทรวงที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและการเงิน มีมาตรการในการสร้างเศรษฐกิจของชาติเพื่อให้คนในชาติ อยู่ดีกินดีมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ เพื่อลด ปัญหาการฆ่าตัวตายที่มีสาเหตุมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ คณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคมร่วมมือกับภาครัฐรับรู้เกี่ยวกับสาเหตุของการฆ่าตัวตาย วิธีการฆ่าตัวตายและผลของการฆ่าตัวตายของคนในชาติให้ชัดเจน พร้อมกับกำหนดนโยบาย กำหนดแผน และกำหนดโครงการเพื่อแก้ไขปัญหา การฆ่าตัวตายอย่างเป็นรูปธรรม โดยผ่านทางหน่วยงานของคณะสงฆ์ตามลำดับสายงาน เพื่อแก้ไขปัญหาการฆ่า

บรรณานุกรม

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). การศึกษากับ
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ ๒,
กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๒.

....., แก่นแท้ของพระพุทธ
ศาสนา. กรุงเทพฯ: กองทุนวัฒนธรรมเพื่อการศึกษา
และ ปฏิบัติธรรม, ๒๕๔๔.

....., ธรรมกับการพัฒนาชีวิต.
พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕.

....., พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง
และขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

เพชร ปาสนนันท์. “การพิสูจน์ทฤษฎีการ
ฆ่าตัวตาย”. Visit Mirror Site : <http://www.dmh.oph.mgo.th>
Contact WebMaster : วันพุธที่ 28 กุมภาพันธ์
2550

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎก
ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เล่ม ๑,
๑๐, ๑๕, ๑๗, ๑๘ กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

วุฒิพงษ์ ธาระพิกข์. “ฆ่าตัวตาย มหันตภัย
ร้ายของประชาคมโลก”, คู่สร้างคู่สม, ปีที่ ๒๗
ฉบับที่ ๕๔๒ (๑๐-๒๐ กันยายน ๒๕๔๕): ๑๕-๒๐.

สมภาร พรหมทา. พุทธปรัชญา: มนุษย์สังคม
และปัญหาจริยธรรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

อัมพร เบญจพลพิทักษ์. “รู้ไว้ใช้ว่า: ฆ่าตัว
ตาย ป้องกันได้,” Contributed by Funky วันพุธ, 16
ตุลาคม 2002 @ 12 : 00 : 12 ICT, Creatively built
with MyDailyLife theme on PHP-Nuke by
SARANAI.COM